

**DOCUMENT AL BĂNCII EUROPENE
PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE**

STRATEGIA PENTRU MOLDOVA
Aprobată de Consiliul de Directori pe 4 septembrie 2007

Traducerea textului original al documentului este oferită de BERD doar spre conveniența cititorului. Deși BERD a depus eforturi rezonabile să asigure autenticitatea traducerii, BERD nu garantează sau confirmă acuratețea traducerii. Contarea pe orice astfel de traducere va fi un risc personal al cititorului. În nici o circumstanță BERD, angajații sau agenții săi nu vor purta răspundere în fața cititorului sau oricărei alte persoane pentru orice incorectitudine, eroare, omisiune, ștergere, defect și/sau orice alterare a oricărui conținut al traducerii, indiferent de cauză, sau pentru orice pagube aparute ca rezultat. În cazul unor necorespunderi sau contradicții între varianta Engleză și cea tradusă, varianta Engleză va prevala.

CUPRINS

REZUMAT	1
STRATEGIA DE ȚARĂ.....	7
1. PORTOFOLIUL BĂNCII	7
1.1 <i>Descriere succintă a activităților Băncii la zi</i>	7
1.2 <i>Implementarea strategiei de țară precedente</i>	8
1.3 <i>Impactul portofoliului Băncii asupra tranziției și lecțiile învățate</i>	9
1.3.1 Calitatea portofoliului.....	9
1.3.2 Mobilizarea cofinanțării	10
1.3.3 Impactul asupra tranziției și lecțiile învățate	10
1.4 <i>Raportul de portofoliu</i>	11
2. MEDIUL OPERAȚIONAL	11
2.1 <i>Mediul general de reforme</i>	11
2.1.1 Evoluții politice	11
2.1.2 Condițiile sociale și ale pieței muncii	12
2.1.3 Reforma cadrului juridic.....	13
2.1.4 Aspectele de mediu	13
2.2 <i>Progresele înregistrate în tranziție și răspunsul economiei</i>	14
2.2.1 Condițiile macroeconomice pentru operațiunile Băncii.....	14
2.2.2 Succesele și provocările tranziției	16
2.3 <i>Accesul la capital și cerințele investiționale</i>	21
3. ORIENTĂRI STRATEGICE.....	21
3.1 <i>Prioritățile Băncii pentru perioada strategiei</i>	21
3.2 <i>Provocările sectoriale și obiectivele Băncii</i>	22
3.2.1 Întreprinderile private.....	22
3.2.2 Instituțiile financiare.....	24
3.2.3 Infrastructura	25
4. ALTE ORGANIZAȚII FINANCIARE INTERNAȚIONALE, DONATORI MULTILATERALI ȘI BILATERALI ...	30
4.1 <i>Organizațiile financiare internaționale și cooperarea între donatori</i>	30
4.2 <i>Organizațiile financiare internaționale și alte organizații internaționale</i>	30
4.2.1 Banca de Dezvoltare a Comerțului în bazinul Mării Negre (BSTDB).....	30
4.2.2 Banca Europeană pentru Investiții (BEI).....	30
4.2.3 Uniunea Europeană (UE)	31
4.2.4 Fondul Monetar Internațional (FMI)	32
4.2.5 Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OCED).....	32
4.2.6 Grupul Băncii Mondiale	33
4.2.7 Organizația Națiunilor Unite (ONU).....	34
4.3 <i>Donatorii bilaterali principali</i>	34
ANEXA 1 – OPERAȚIUNILE SEMNATE DE BANCĂ ȘI PROIECTELE DIN PORTOFOLIU	37
ANEXA 2 – EVALUAREA MEDIULUI POLITIC	40
ANEXA 3 – EVALUAREA LEGISLAȚIEI COMERCIALE A MOLDOVEI	45
ANEXA 4 – MEDIUL AMBIANT	52
ANEXA 5 – INDICATORI ECONOMICI SELECTAȚI.....	53
ANEXA 6 – PROGRAMUL DE COOPERARE TEHNICĂ.....	54

REZUMAT

Moldova și-a asumat angajamentul și a progresat în aplicarea principiilor democrației bazate pe pluripartitism, pluralism și economia de piață în conformitate cu Articolul 1 al Acordului de Înființare a Băncii.

Partidul de guvernământ, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), care a obținut al doilea mandat de guvernare în martie 2005, și-a reiterat în continuare angajamentul față de integrarea europeană. Totuși, antecedenta reformelor de democratizare și instituire a principiilor economiei de piață pe durata strategiei precedente a fost neuniformă. Conform Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), alegerile naționale din martie 2005 și alegerile locale din iunie 2007 au corespuns în linii generale standardelor internaționale pentru alegeri democratice. Cu toate acestea, s-au constatat deficiențe în unele aspecte esențiale pentru un proces electoral cu adevărat competitiv, astfel ca echilibrul și accesul presei. Puține progrese s-au obținut în raport cu regiunea separatistă transnistreană. În pofida includerii Uniunii Europene (UE) și a Statelor Unite în calitate de observatori în cadrul de negociere '5+2' mediat de OSCE, negocierile au stagnat de la începutul anului 2006.

Economia Moldovei a crescut la o rată medie de 7% în perioada anilor 2000-2005. Totuși, restricțiile impuse de Federația Rusă asupra importului de vinuri și dublarea prețurilor la gazele naturale de către Gazprom în 2006 au redus drastic creșterea economică până la un nivel de numai 4%. La rândul său, producția industrială s-a redus cu 6,9%. Dependența excesivă de piața Rusiei pentru exportul din Moldova al produselor agricole, inclusiv al producției vinicole, la fel și dependența mare de resursele energetice din exterior, au accentuat riscurile inerente modelului existent de creștere economică. Remitențele provenite de peste hotare de la muncitorii moldoveni, estimate la o cifră oficială de 1,17 miliarde de dolari SUA în 2006 (aproximativ 35% din Produsul Intern Brut (PIB)), au constituit forța motrice a creșterii economice din ultimii ani. Remitențele vor continua să ofere sprijin substanțial economiei în următorii ani. Deficitul comercial a atins cota de 47% din PIB în 2006, de la o medie de 25% la începutul deceniului, fiind generat de o creștere substanțială a importurilor finanțate din remitențe, prețurile majorate pentru resursele energetice și barierele pentru exporturile din Moldova pe parcursul ultimilor doi ani.

Politicile monetare ale țării au fost adecvate în linii generale, însă determinate de obiective contradictorii de stabilitate a prețurilor și ratei de schimb. Inflația prețurilor de consum a rămas la un nivel de peste 12% în perioada vizată de strategia precedentă, reflectând majorarea prețurilor la gaze naturale, o reacție de răspuns slabă din partea ofertei în condițiile cererii totale în creștere, perioade de politici monetare slabe și ajustarea prețurilor administrative. Moldova a adoptat politici fiscale prudente. Bugetul național consolidat a înregistrat un excedent de 1,6% din PIB în 2005, însă acesta s-a redus în 2006 până la un deficit modest de 0,3% din PIB. Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu prezintă o țintă similară pentru un deficit de 0,5% din PIB în 2007 și 2008. Politicile de împrumutare prudente și un nou program cu FMI, urmat de reeșalonarea datoriei față de creditorii Clubului de la Paris în 2006, au redus povara de deservire a datoriei externe. Volumul datoriei externe a crescut până la 2,5 miliarde de dolari SUA (74% din PIB) în 2006, de la 2,08 miliarde de dolari SUA (70% din PIB) în 2005.

Moldova și-a asumat angajamentul față de un program ambițios de reforme odată cu adoptarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) în mai 2004 și a Planului de Acțiuni Moldova-UE în februarie 2005. În mai 2006, Moldova a semnat de asemenea un program cu durata de trei ani cu FMI în cadrul Mecanismului de reducere a sărăciei și creștere economică (PRGF). În corespundere cu aceste programe, Moldova și-a asumat angajamentul de implementare a unor reforme structurale în mai multe domenii, inclusiv finanțe și administrația publică, statul de drept și climatul investițional. În procesul implementării programului de reforme, Moldova poate conta pe sprijinul financiar și tehnic al comunității donatorilor, în special al UE prin intermediul Politicii europene de vecinătate (PEV) și al Statelor Unite prin intermediul USAID și al Corporației Provocările Mileniului.

Deși s-au obținut progrese, climatul investițional din Moldova continuă să întâmpine dificultăți. Implementarea a stagnat în domeniile principale. Corupția, barierele pentru intrarea pe piață și competitivitatea afacerilor și intervenția statului în afaceri continuă să fie răspândite și creează obstacole pentru dezvoltarea economică. Reforma sectorului energetic și a infrastructurii municipale a avansat la un pas lent. În sectorul bancar, două bănci occidentale au intrat pe piață și cadrul juridic pentru supravegherea bancară s-a îmbunătățit. Însă continuă să existe câteva deficiențe care trebuie soluționate, inclusiv lipsa transparenței în proprietatea bancară, guvernanta corporativă nesatisfăcătoare și aplicarea neuniformă a standardelor de corespundere și caracter adecvat.

În continuarea realizărilor sale anterioare din perioada tranziției, Moldova ar beneficia de pe urma intensificării reformelor structurale pentru consolidarea condițiilor de dezvoltare pe termen lung. În particular, Moldova va trebui să soluționeze următoarele probleme ale etapei de tranziție:

- *Stabilirea unei concurențe loiale și îmbunătățirea climatului investițional.* Moldova trebuie să consolideze caracterul aplicativ al cadrului legislativ, să reducă intervenția statului în economie și să intensifice lupta cu corupția. Consolidarea independenței și capacității instituționale a sistemului judiciar, a autorităților de reglementare și a agenției nou-create pentru protecția concurenței trebuie să fie o prioritate esențială pentru guvern.
- *Susținerea diversificării economice în cadrul sectoarelor și piețelor.* Dependența excesivă a Moldovei de agro-business, precum și de piețele CSI (în special Federația Rusă), sporește vulnerabilitatea economiei față de șocurile adverse și prezintă riscuri considerabile pentru dezvoltare. Pentru a realiza o creștere economică durabilă pe termen lung, Moldova trebuie să reducă dependența sa prin extinderea bazei productive a economiei și prin diversificarea piețelor de export, inclusiv prin consolidarea statutului său nou de vecin al UE.
- *Avansarea reformei în sectorul energetic și municipal.* Ambele sectoare necesită eforturi de consolidare a independenței reglementatorului, de promovare a transparenței și asigurare a tarifelor la un nivel de recuperare deplină a costurilor, cu sprijin adecvat pentru cei mai săraci consumatori. Întreprinderile de stat din ambele sectoare trebuie restructurate și încurajate să funcționeze pe baza principiilor comerciale. Eficiența energetică rămâne a fi o provocare esențială în condițiile în care țara este dependentă de importul energiei și costurile aferente sunt în ascensiune. Aderarea la Tratatul comunității energetice (TCE) și la Uniunea pentru coordonarea transmisiei de electricitate (UCTE) vor îmbunătăți securitatea energetică și vor oferi un impuls suplimentar reformelor.

- *Redresarea diferenței între capitală și regiuni.* La nivel regional, dezvoltarea economică echilibrată pe întreg teritoriul țării va necesita majorarea investițiilor în infrastructura regională și acordarea unui sprijin adecvat pentru economia locală, în special pentru dezvoltarea micro-întreprinderilor și întreprinderilor mici și mijlocii neagricole în zonele rurale.

Moldova elaborează în prezent Planul Național pentru Dezvoltare (PND) ca succesori al SCERS care va expira la finele anului 2007. PND și Planul de Acțiuni Moldova-UE vor oferi Moldovei și partenerilor săi de dezvoltare un curs de acțiuni în vederea soluționării dificultăților menționate. În limitele propriului mandat, Banca va oferi asistență Moldovei în implementarea programului de reforme prin utilizarea altor instrumente și a finanțării sub formă de granturi disponibile Băncii în contextul inițiativei sale pentru țările la început de tranziție (TIT). În particular, Banca se va conduce de următoarele obiective în activitatea sa:

- *Întreprinderile sectorului privat.* Banca va continua să urmărească oportunități investiționale în toate sectoarele, inclusiv și fără restricții în industria alimentară, sfera de producere, tehnologiile informaționale și de comunicație (TIC), sectorul de vânzare cu amănuntul și cel imobiliar. Companiile mai mari cu o performanță reușită vor beneficia de finanțare directă, inclusiv prin intermediul instrumentelor TIT. Banca va facilita ISD, făcând investiții de rând cu investitorii străini strategici sau susținând dezvoltarea companiilor care ar putea atrage la timpul lor investiții străine. Afacerile agricole ar putea obține capital circulant din cadrul sistemului certificatelor de depozit recent format. Banca va continua să ofere sprijin nefinanciar întreprinderilor private prin intermediul programelor sale Turn Around Management (TAM) și servicii de consultanță în afaceri (SCA).
- *Instituțiile financiare.* Banca va oferi băncilor-partener locale acces la linii de credit pentru întreprinderile mici și mijlocii și micro-întreprinderi, la Programul de facilitare a comerțului (PFC) și Facilitatea de cofinanțare (MCFF). Banca va încerca să extindă cooperarea cu bănci-partener noi și va oferi asistență în elaborarea și promovarea unor instrumente financiare noi, precum finanțarea ipotecară, leasing-ul și liniile de credit pentru eficiență energetică. În ceea ce ține de capitalul propriu, Banca ar putea examina posibilitatea unor investiții ulterioare în bănci, companii de leasing și companii ipotecare. Banca va continua să amplifice sprijinul acordat pentru dezvoltarea microfinanțării, în particular (însă nu în exclusivitate) în regiunile Moldovei. Banca va examina posibilitățile de susținere a dezvoltării sectorului financiar nebanca.
- *Infrastructura.* Din cauza constrângerilor privind capacitatea de rambursare a datoriei externe și cerințele de concesionalitate ale FMI, Banca va cofinanța, în măsura posibilităților, proiectele în infrastructura publică împreună cu alte IFI și donatori în vederea asigurării unei utilizări maxime a finanțării concesionale și sub formă de granturi. Pentru a permite Moldovei să profite la maxim de statutul său nou de vecin al UE, Banca va da prioritate proiectelor în infrastructură ce promovează integrarea regională și interconexiunea cu țările vecine. De asemenea, Banca își asumă angajamentul să reia creditarea pentru infrastructura municipală, în condițiile în care se poate atrage suficientă finanțare sub formă de granturi pentru redresarea constrângerilor de accesibilitate. Banca va continua să ofere sprijin investițiilor în infrastructura privată.

Banca va sprijini obiectivele operaționale susmenționate prin intermediul unui dialog permanent în materie de politici privind climatul investițional, în consultare cu alte instituții financiare internaționale și donatori bilaterali. Banca va asigura verificarea conformării tuturor activităților desfășurate în Moldova cu politicile și procedurile de mediu ale Băncii, precum și cu standardele naționale și ale Organizației Internaționale a Muncii (ILO) pe piața muncii. În contextul inițiativei TIT, Banca intenționează să majoreze finanțarea sub formă de granturi din partea donatorilor pentru a finanța elaborarea și implementarea proiectelor, pentru a susține activitatea juridică la etapa de tranziție, dezvoltarea instituțională și dialogul în materie de politici și pentru a direcționa sprijinul financiar al Băncii spre sectoarele principale.

LISTA ABREVIERILOR ȘI ACRONIMELOR

AID	Asociația pentru Dezvoltare Internațională
AMGI	Agenția Multilaterală pentru Garantarea Investițiilor
ANPC	Agenția Națională pentru Protecția Concurenței
ANRE	Agenția Națională de Reglementare în Energetică
ANRTI	Agenția Națională de Reglementare în Telecomunicații și Informatică
BM	Banca Mondială
BMD	Blocul Moldova Democrată
BNM	Banca Națională a Moldovei
BSTDB	Banca de Dezvoltare a Comerțului în bazinul Mării Negre
CDMA	Code Division Multiple Access, proces utilizat pentru transmiterea semnalelor în telefonia mobilă digitală
CEFTA	Acordul de liber schimb în Europa centrală
CFI	Corporația Financiară Internațională
CFR	Corporația de Finanțare Rurală
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DEG	Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH
DFID	Departamentul Marii Britanii pentru Dezvoltare Internațională
DSSM	Declarația de Stabilitate și Securitate pentru Republica Moldova
DST	Drepturi Speciale de Tragere
EUR sau €	Euro, valuta țărilor-membru ale UE participante la Uniunea Monetară Europeană
FID	Facilitatea pentru investiții directe
FMO	Compania olandeză de finanțare pentru dezvoltare
FSAP	Programul de evaluare a sectorului financiar
GPS+	Sistemul generalizat de preferințe comerciale al UE
IFI	Instituție financiară internațională
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
IOSCO	Organizația Internațională a Comisiilor de Valori Mobiliare
IPC	Indicele de percepție a corupției
ISD	Investiții străine directe
Leu sau MDL	Leu moldovenesc, moneda Republicii Moldova
MCA	Contul Provocările Mileniului
MCFE	Facilitate de cofinanțare
MI	Micro-întreprinderi
OAR	Organizații de auto-reglementare
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PCRM	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
PEV	Politica europeană de vecinătate
PFC	Programul de facilitare a comerțului
PIB	Produs Intern Brut
PND	Planul Național pentru Dezvoltare al Moldovei
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

PPCD	Partidul Popular Creștin Democrat
PRGF	Mecanismul FMI pentru reducerea sărăciei și creștere economică
SAC	Credit pentru ajustări structurale
SAT	Strategie de asistență a țării
SCA	Servicii de consultanță în afaceri
SCERS	Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei în Republica Moldova
SDC	Agenția Elvețiană pentru Cooperare și Dezvoltare
SECO	Secretariatul Elvețian de Stat pentru Afaceri Economice
Sida	Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională
SUA	Statele Unite ale Americii
TACIS	Asistență tehnică pentru CSI
TAM	Turn Around Management (Programul de asistență pentru management)
TCE	Tratatul comunității energetice
TIC	Tehnologii informaționale și de comunicație
TIT	Țări la început de tranziție
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UCTE	Uniunea pentru coordonarea transmisiei de electricitate
UE	Uniunea Europeană
USAID	Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
USD sau \$	Dolari americani, moneda Statelor Unite ale Americii

STRATEGIA DE ȚARĂ

1. Portofoliul Băncii

1.1 Descriere succintă a activităților Băncii la zi

Conform situației din iunie 2007, Banca a semnat 58 de proiecte cu o sumă cumulativă a afacerilor de 224,8 milioane de euro, din care 75% au fost disbursate și 58,9 milioane de euro constituie active operaționale. Volumul mediu al unui proiect (excluzând proiectele garantate de stat) constituie 2,6 milioane de euro, subliniind relevanța inițiativei țărilor la început de tranziție (TIT) pentru Moldova.

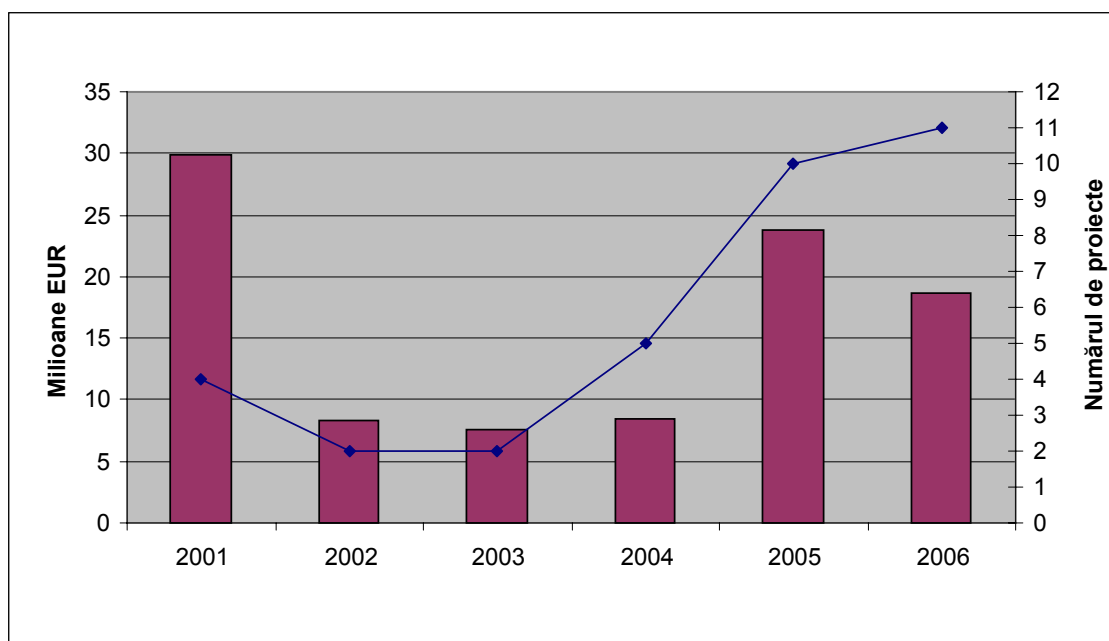
Sectorul infrastructurii predomină tradițional în portofoliul Băncii, reprezentând 52% din totalul activelor. Cu toate acestea, capacitatea limitată a Moldovei de deservire a datoriei externe și procesul de privatizare stagnant au limitat continuarea investițiilor în infrastructură. Din noiembrie 2001, Banca a investit preponderent în sectorul financiar și în întreprinderile din sectorul privat, care constituie 32% și respectiv 16% din portofoliul Băncii. Pe parcursul perioadei vizate de strategia de țară anterioară au fost semnate 23 de proiecte noi în aceste sectoare, cu o sumă totală de 52,9 milioane de euro.

Tabelul 1: Angajamentele și portofoliul net, conform situației din iunie 2007

Sector	ANGAJAMENTE (milioane €)					PORTOFOLIUL NET (milioane €)		
	Nr. de proiecte	Costul total al proiectului	Contribuția BERD	Cota BERD în valoarea totală	Disbursat	Nr. de proiecte	Portofoliu	% din portofoliu
Instituții financiare	29	78,7	78,7	35%	54,3	18	28,5	32%
Infrastructură	13	243,9	94,5	42%	70,5	10	47,1	52%
<i>Energetică</i>	3	60,9	28,0	12%	28,0	3	16,9	19%
<i>Apă și canalizare</i>	1	29,0	15,6	7%	15,6	1	8,8	10%
<i>Transport</i>	5	146,3	44,2	20%	23,1	3	15,4	17%
<i>Telecomunicații</i>	4	7,7	6,8	3%	3,8	3	6,0	7%
Sectorul privat	16	85,4	51,5	23%	44,0	10	14,4	16%
<i>Agro-business</i>	11	78,5	45,1	20%	41,8	5	8,2	9%
<i>Industria generală</i>	1	0,7	0,4	0%	0,4	1	0,2	0%
<i>Instituții financiare regionale</i>	4	6,2	6,1	3%	1,8	4	6,0	7%
Total pe țară	58	407,9	224,8	100%	168,8	38	89,9	100%

După cum se poate constata din graficul ce urmează, inițiativa TIT lansată în anul 2004 a permis Băncii să majoreze treptat numărul proiectelor de la o medie de 2,5 proiecte anual până la 5 în 2004, 10 în 2005 și 11 în 2006. Suma medie a proiectelor s-a redus până la aproximativ 2 milioane de euro, însă numărul proiectelor și volumul anual al afacerilor au crescut. Pentru informație mai detaliată asupra proiectelor Băncii, vedeți Anexa 1.

Graficul 1: Volumul anual al afacerilor și tranzacțiilor



1.2 Implementarea strategiei de țară precedente

Strategia Băncii pentru anul 2005 și-a trasat drept obiective: (i) susținerea întreprinderilor din sectorul privat, (ii) fortificarea intermedierei financiare și (iii) elaborarea proiectelor în infrastructură în condițiile constrângerilor de deservire a datoriei externe din Moldova.

Inițiativa TIT a fost un factor esențial de succes în implementarea strategiei Băncii la capitolul **întreprinderilor din sectorul privat**. Banca a investit în total 10 milioane de euro pentru 6 proiecte în agro-business, dintre care 5 au fost finanțate prin instrumente TIT.

Banca a oferit sprijin nefinanciar prin intermediul programelor sale Turn Around Management (TAM) și servicii de consultanță în afaceri (SCA). Ambele programe au un accent regional puternic, circa 50% din proiecte fiind realizate în afara Chișinăului. SCA, finanțate prin Fondul TIT multi-donator, au devenit operaționale în Moldova în toamna anului 2005. Până în prezent, SCA au oferit asistență unui număr de 58 de companii, cu o cifră de afaceri totală de peste 50 milioane de euro și cu peste 4.000 de angajați în mai multe domenii, inclusiv management general, transfer de tehnologii și expansiunea afacerilor. Operațiunile TAM în Moldova sunt sprijinite de donatori bilaterali și de Fondul TIT multi-donator. Începând cu anul 1997, 24 de companii cu activitate desfășurată preponderent în agro-business au beneficiat de asistență TAM.

În **sectorul financiar**, îngrijorările privind guvernanta corporativă, transparența în proprietatea bancară și aplicarea neuniformă a standardelor de corespundere și caracter adecvat față de unii acționari majori au determinat Banca să înceteze cooperarea cu trei dintre cele cinci bănci-partener în cadrul perioadei vizate de strategia anterioară. Totuși, Banca a rămas prestatorul principal de finanțare pe termen lung pentru sectorul financiar din Moldova. Nouă proiecte noi au fost semnate în sumă totală de 18,2 milioane de euro.

Banca a semnat o a doua Facilitate de cofinanțare (MCFF) și a oferit două linii de credit pentru IMM, una dintre care a fost sindicată Companiei olandeze de finanțare pentru dezvoltare (FMO). Banca a semnat un nou Program de facilitare a comerțului (PFC) și a majorat suma totală a angajamentelor sale din PFC de la 7,7 milioane de euro până la 16,6 milioane de euro.

Banca a intensificat operațiunile sale de microfinanțare. Două bănci au primit linii de credit pentru IMM în cadrul unui program de downscaling sprijinit prin asistență tehnică de la Fondul TIT multi-donator. Banca a oferit de asemenea finanțare sub formă de împrumuturi pentru trei instituții de microfinanțare nebancale.

Pe parcursul perioadei vizate de strategia anterioară, fondurile private de capital au demonstrat interes în ascensiune pentru Moldova. Banca a investit în patru fonduri regionale care vizează, printre altele, Moldova. Mai mult ca atât, Banca a vândut cota sa de participare în cea mai mare bancă privată unui fond investițional din Slovenia. Partea rămasă a sectorului financiar nebancale este încă la o etapă incipientă de dezvoltare și oferă oportunități investiționale limitate.

Suplimentar programului de microfinanțare menționat, Banca a oferit asistență tehnică considerabilă în sectorul financiar. Cu sprijinul financiar al Elveției, Banca a prezentat guvernului o evaluare detaliată a pieței ipotecare din Moldova și a oferit asistență în elaborarea unei legi moderne cu privire la ipotecă. Banca a oferit de asemenea instituțiilor financiare cursuri de formare în gestiunea riscurilor și nivel avansat de evaluare a creditelor, factoring și leasing.

Pe durata strategiei anterioare s-a produs doar o singură investiție în **infrastructura** publică din motivul capacității limitate de deservire a datoriei externe a guvernului. În iunie 2007 Banca a semnat un împrumut cu garanție de stat în sumă de 30 milioane de euro (din care au fost angajate 12,5 milioane de euro) pentru cofinanțarea unui proiect de reabilitare a drumurilor și de reformare a sectorului, împreună cu BM și BEI. Banca a sprijinit o companie locală privată de telecomunicații cu o investiție de 6 milioane de euro, aceasta constituind prima investiție a Băncii în sectorul telecomunicațiilor din Moldova.

1.3 Impactul portofoliului Băncii asupra tranziției și lecțiile învățate

1.3.1 Calitatea portofoliului

Portofoliul net constituie în prezent 89,9 milioane de euro, din care 58,9 milioane de euro reprezintă active operaționale. Comparativ cu perioada vizată de strategia anterioară, activele operaționale s-au redus cu 15,9% datorită rambursării planificate a proiectelor mari în infrastructură.

Rata generală a riscului de portofoliu este 7,1 față de 5,5 în întregime pentru Bancă, reflectând un portofoliu vulnerabil într-un mediu dificil. Activele deteriorate au rămas la un nivel de 10% din totalul activelor operaționale. Portofoliul a înregistrat o evoluție satisfăcătoare, cu excepția a două proiecte municipale garantate de stat (Proiectul pentru eficiență energetică din Chișinău și Proiectul pentru reabilitarea serviciilor de alimentare cu apă din Chișinău), ambele implicând participarea unor companii municipale tehnic falimentare. Ambele proiecte onorează plățile de rambursare, deși cu întârzieri. Operațiunile din sectorul privat continuă să demonstreze o performanță bună, deși investițiile Băncii în capital propriu necesită o monitorizare minuțioasă.

1.3.2 Mobilizarea cofinanțării

Cofinanțarea se află la o etapă incipientă în Moldova. Banca și alte IFI rămân a fi prestatorii principali de mijloace financiare pe termen lung. Până în prezent, Banca a mobilizat în total 107,6 milioane de euro în cofinanțare comercială de la sponsori și cofinanțatori la un coeficient de mobilizare de 50%. În cadrul perioadei vizate de strategia anterioară, Banca a mobilizat 7,3 milioane de euro în cofinanțare de la sponsori și 2,3 milioane de euro de la FMO ca parte a primului împrumut interbancar sindicat din Moldova.¹

1.3.3 Impactul asupra tranziției și lecțiile învățate

Impactul asupra tranziției

Impactul direct asupra tranziției în **sectorul corporativ** este minim, însă în creștere după lansarea inițiativei TIT în anul 2004, aceasta din urmă facilitând finanțarea companiilor mici. Finanțarea oferită de Bancă a generat, printre altele, câștiguri în eficiență și productivitate prin introducerea îmbunătățirilor de ordin tehnologic în companiile în care a investit. Banca a sporit de asemenea aptitudinile de management și competitivitate ale companiilor locale prin intermediul programelor sale TAM și SCA. Indirect, liniile de credit IMM și MI ale Băncii permit companiilor locale să-și actualizeze procesele de producere și să-și extindă afacerile. Mai mult ca atât, programele MI ale Băncii au o componentă regională solidă pentru susținerea afacerilor și crearea oportunităților de angajare în spațiul rural, astfel reducând migrația urbană și transfrontalieră.

Impactul Băncii asupra tranziției în **sectorul financiar** a fost moderat. Prin intermediul liniilor de credit IMM și MI, Banca a îmbunătățit gestiunea riscurilor, evaluarea creditelor și aptitudinile de microcreditare ale băncilor-partener. Banca a sprijinit de asemenea crearea unui mediu favorabil pentru produse financiare noi, precum leasing-ul și finanțarea ipotecară. Însă aceste succese au fost eclipsate de îngrijorările apărute în raport cu guvernanta corporativă, transparența în proprietatea bancară și aplicarea standardelor de corespundere și caracter adecvat pentru acționarii majori, care au determinat Banca să înceteze operațiunile sale cu trei bănci. În 2006 au fost introduse unele îmbunătățiri în cadrul juridic pentru supravegherea bancară, însă implementarea rămâne insuficientă.

În **sectorul infrastructurii** Banca a produs un impact modest asupra tranziției. S-au obținut progrese considerabile în raport cu demonopolizarea și privatizarea sectorului energetic prin achiziționarea a trei companii de distribuție a electricității de către un investitor strategic. De asemenea, au fost introduse îmbunătățiri substanțiale în eficiența energetică ca urmare a privatizării. Cu toate acestea, sectorul rămâne a fi netransparent și marcat de intervenții politice în procesul de reglementare. În sectorul municipal autoritățile au majorat considerabil tarifele pentru serviciile de alimentare cu apă și agentul termic în Chișinău în ianuarie 2007. Aceasta a fost o condiție necesară de mult timp pentru investiții ulterioare de către Bancă în sector. Deși încă nu s-a realizat transferul deplin al costurilor către consumatori, tarifele majorate ar trebui să instituie o bază financiară mai solidă pentru companiile municipale.

¹ Aceasta nu include finanțarea oferită de BM (16 milioane de dolari SUA) și BEI (30 milioane de euro) în cadrul proiectului recent semnat pentru reabilitarea drumurilor.

Lecțiile învățate

Pe parcursul perioadei vizate de strategia anterioară, un singur proiect – o investiție în capitalul propriu al unei bănci locale – a constituit subiectul unei evaluări independente de către Bancă. Banca respectivă a devenit subiectul unei preluări ostile din moment ce un grup de investitori locali a achiziționat o cotă de participare în bancă și a preluat controlul de la acționarii existenți. Experiența Băncii demonstrează două probleme fundamentale. Ea a subliniat (din nou) importanța unui acord solid între acționari, cu drepturi de preempțiune pentru menținerea stabilității acționarilor și a guvernantei corporative, chiar și atunci când investitorii inițiali par a fi din start instituții cu aceeași mentalitate și obiective. Aceasta a accentuat de asemenea necesitatea unui control din partea Băncii asupra tranzacțiilor efectuate de ceilalți investitori și, în special, necesitatea asigurării respectării standardelor de corespundere și caracter adecvat de către cumpărătorii potențiali.

Alte lecții însușite din experiența Băncii în Moldova relatează că, în sectoarele cu un cadru de reglementare insuficient – care sunt strategice sau care necesită reforme substanțiale – modalitatea de abordare în cadrul proiectului este limitată. Spre deosebire, sectorul trebuie evaluat în întregime, interesele legitime trebuie identificate din start și angajamentul guvernului față de reforma pieței trebuie determinat cu atenție. Experiența Băncii denotă că tranzacțiile care necesită implicarea părților-terța ce depășesc limita de control a părții contractuale (precum adoptarea unei legi de către Parlament sau a unei hotărâri de către consiliul municipal) nu pot fi condiționate într-un mod efectiv. Obiectivele sectoriale și de reglementare pot fi realizate numai în cazul în care se atestă un angajament politic clar. Pentru a fi realizate cu succes, proiectele de acest gen necesită un dialog permanent în materie de politici, care trebuie să fie structurat și coordonat în detalii cu alte instituții financiare internaționale (IFI) și comunitatea donatorilor.

1.4 Raportul de portofoliu

Pe parcursul perioadei vizate de strategie, procentul investițiilor în sectorul privat a crescut de la 58% până la 64% din portofoliul Băncii, reflectând oportunitățile investiționale limitate în infrastructura publică din acea perioadă. Această tendință se poate schimba puțin, odată ce Banca sporește operațiunile sale cu garanții de stat în Moldova după o pauză de peste șapte ani.

2. Mediul operațional

2.1 Mediul general de reforme

2.1.1 Evoluții politice

Alegerile naționale din martie 2005 și alegerile locale din iunie 2007 au corespuns în general exigențelor internaționale pentru scrutinul democratic, potrivit Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Totuși, în anumite domenii ce sunt esențiale pentru un proces electoral cu adevărat competitiv, cum ar fi, de exemplu, echilibrul și accesul presei, au existat carențe. Libertatea presei este departe de a fi

asigurată. Aceasta cauzează motive de îngrijorare cu privire la angajamentul guvernului față de liberalizarea și democratizarea deplină a sferei politice.

În anul 2004, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a adoptat o direcție pro-europeană, fapt ce a permis partidului să-și mențină majoritatea sa parlamentară la scrutinul din anul 2005. Această schimbare în orientarea politicii externe a condiționat angajamente față de o agendă cu reforme economice și politice, manifestate prin adoptarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) în mai 2004, a Planului de Acțiuni Moldova-UE în februarie 2005 și a programului cu durata de trei ani în cadrul Mecanismului FMI pentru reducerea sărăciei și creștere economică (PRGF) în mai 2006. Aceste angajamente au condiționat un spectru vast de inițiative pentru reforma legislativă, majoritatea acestora fiind elaborate cu participarea organizațiilor internaționale și a donatorilor bilaterali. Totuși, implementarea acestor reforme a fost insuficientă în multe domenii esențiale. În decembrie 2006, Republica Moldova și Statele Unite au semnat un Acord de Program Preliminar al Corporației Provocările Mileniului în sumă de 24,7 milioane de dolari SUA, menit să reducă corupția în cadrul guvernului. Se preconizează că acest program va preveni oportunitățile corupte pentru autorități, astfel reducând nivelul înalt al corupției în Moldova și constituind temelia pentru un Program Compact mult mai amplu al Corporației Provocările Mileniului.

Începând cu debutul anului 2006, negocierile privind regiunea separatistă transnistreană au stagnat. Referendumul privind independența Transnistriei din septembrie 2006 și alegerile “prezidențiale” din regiunea separatistă, care au reales în funcție actualul deținător al postului - Igor Smirnov, au subminat și mai mult tentativele de identificare a unei soluții negociate pentru conflictul înghețat. Rigiditatea părților negociatoare de pe ambele maluri ale râului Nistru oferă puține perspective pentru o soluționare a situației în viitorul apropiat. Pentru o evaluare mai detaliată a mediului politic, vedeți Anexa 2.

2.1.2 Condițiile sociale și ale pieței muncii

Moldova ocupă în clasamentul celor 177 de țări locul 114 privind Indicele dezvoltării umane al PNUD, o măsură complexă a speranței de viață, educației și standardelor de viață. Din punct de vedere al Indicelui mandatării gender al PNUD – care cuantifică inechitatea în aspect de gender în procesul de luare a deciziilor economice și politice – Moldova ocupă locul 46 din 75 de țări din clasament.

Eroziunea serviciilor în educație, sănătate și a altor servicii publice afectează în măsură disproporționată zonele rurale din Moldova. Rata sărăciei în spațiul rural a înregistrat o creștere de 6,8 p.p. comparativ cu anul 2003. Concurența insuficientă, intervenția statului și infrastructura subdezvoltată a piețelor au redus prețurile de comercializare a producătorilor agricoli individuali și veniturile acestora. Dificultățile economice continue au determinat peste 25% din populația activă să părăsească țara în căutarea unor oportunități mai bune peste hotare. O mare parte din acești migranți sunt lucrători calificați. Drept consecință a migrației fiecare al nouălea copil din țară crește fără cel puțin unul dintre părinții săi.

Traficul de ființe umane rămâne în continuare o problemă. Moldova este o sursă importantă de persoane traficate și, într-o măsură mai mică, servește drept punct de tranzit pentru victimele traficului din Ucraina. Femeile și copiii sunt traficați pentru exploatare sexuală. Bărbații și copiii sunt traficați ca forță de muncă și cerșit

preponderent în Rusia și țările adiacente. Potrivit Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), 12% din victimele traficului de ființe umane, cărora aceștia le-au acordat asistență, erau minori.

Ucrainenii și rușii constituie cele mai mari două minorități etnice. Găgăuzii, o minoritate creștină turcă, constituie doar o proporție mică a populației și locuiesc preponderent în Găgăuzia, la sudul țării. Statisticile oficiale estimează numărul total de romi la 11.600, cifră pe care ONG-urile de romi o cred mult prea mică. În anul 2006, ONG-urile nu au raportat arestări arbitrare ale populației rome, fapt ce reprezintă o ameliorare considerabilă comparativ cu anii precedenți. Totuși, Centrul European pentru Drepturile Romilor continuă să înregistreze o discriminare contra populației rome vizavi de cazare, educație și acces la serviciile publice.

Moldova este stat-membru al Organizației Internaționale a Muncii (ILO) și a ratificat toate cele opt convenții de bază (inclusiv Convenția ILO nr.182 cu privire la munca copiilor și Programul internațional pentru eliminarea muncii copiilor (IPEC)). ILO, în colaborare cu guvernul, a implementat aspecte ale programului său internațional pentru eliminarea muncii copiilor, însă continuă să existe încălcări.

2.1.3 Reforma cadrului juridic

Pe parcursul anilor Moldova a realizat reforme vaste ale cadrului său juridic și a reușit să implementeze o bază legislativă exhaustivă pentru tranziția spre o economie de piață. Totuși, o analiză a legislației comerciale care contribuie direct la crearea unui climat investițional favorabil în Moldova relevă că, chiar și legile relativ bune suferă de probleme serioase în implementare. Un sistem judiciar precar, corupția de proporție și procedurile complexe de aplicare subminează încrederea investitorilor. Angajamentele asumate de Moldova în contextul Planului de Acțiuni Moldova-UE și în cadrul Acordului de Program Preliminar al Corporației Provocările Mileniului ar trebui să condiționeze ameliorări ulterioare în aceste domenii și să contribuie la un climat investițional mai atractiv. Pentru evaluarea legilor comerciale selecte, efectuată de Bancă, vedeți Anexa 3.

2.1.4 Aspectele de mediu

Potrivit Raportului cu privire la analiza performanței mediului ambiant din 2005, realizat de Consiliul Economic al Europei al Națiunilor Unite (UNECE), în domeniul calității mediului ambiant s-au obținut unele rezultate pozitive. Totuși, în conformitate cu SCERS și Raportul privind starea mediului ambiant din 2004, poluarea apelor de suprafață și arteziene, poluarea urbană a aerului, contaminarea și eroziunea solurilor, despădurirea, epuizarea biodiversității, gestiunea deșeurilor (inclusiv gestiunea pesticidelor învechite și a reziduurilor toxice) și atenuarea efectelor transfrontaliere cauzează în continuare motive importante de îngrijorare în aspect de mediu ambiant. SCERS identifică conservarea resurselor naturale, pe care se bazează populația pentru existența sa, în particular ameliorarea calității apei și aerului, drept problemă crucială în materie de politici.

Degradarea mediului ambiant în Moldova este gravă și depășește motivele de îngrijorare din aspect pur al mediului ambiant. Deteriorarea infrastructurii mediului și presiunile asociate cu creșterea economică învigorată exercită un efect advers asupra sănătății umane, sărăciei, creșterii economice și asupra protecției moștenirii naturale.

În cadrul procesului decizional național, mediul ambiant nu beneficiază de prioritatea pe care o merită. Este necesară creșterea capacității instituționale și a participării publice în sprijinul implementării Convenției UNECE privind accesul la informație, participarea publică în procesul decizional și accesul la justiție în aspecte de mediu ambiant (cunoscută drept Convenția de la Aarhus) și a Protocolului cu privire la evaluarea strategică a mediului ambiant la Convenția Espoo. Intenția Moldovei de armonizare a legislației sale cu cea a UE va solicita revizuirea Legii Cadru din anul 1993 cu privire la protecția mediului ambiant, la fel și acte legislative ulterioare în principalele sectoare ale mediului ambiant (calitatea apei, gestiunea deșeurilor, calitatea aerului, poluarea industrială și biodiversitatea). Raportul cu privire la starea mediului ambiant din 2004 recomandă de asemenea fortificarea competențelor agențiilor de mediu pentru a le permite să-și îndeplinească sarcinile și să răspundă adecvat la priorități în aspect de mediu ambiant. Pentru informație suplimentară privind modalitatea Băncii de abordare a mediului ambiant, vedeți Anexa 4.

2.2 Progresele înregistrate în tranziție și răspunsul economiei

2.2.1 Condițiile macroeconomice pentru operațiunile Băncii

Pe durata ultimilor șase ani performanța macroeconomică a Moldovei s-a îmbunătățit. Economia a crescut la o rată medie de 7% în perioada anilor 2000-2005. Totuși, restricțiile impuse de Federația Rusă asupra importului de vinuri și dublarea prețurilor la gazele naturale de către Gazprom în 2006 au redus drastic creșterea economică la un nivel de numai 4%. În același timp, producția industrială s-a redus cu 6,9%. Producerea în sectorul de vinificație s-a redus până la jumătatea nivelului său din 2005. Dependența excesivă de piața Rusiei pentru exportul din Moldova al produselor agricole, inclusiv al producției viticole, la fel și dependența mare de resursele energetice din exterior, au accentuat riscurile inerente modelului existent de creștere economică. Migrația de proporții a forței de muncă a generat unele beneficii pentru economie sub formă de afluxuri considerabile de remitențe. Deși acestea au atenuat într-o măsură impactul ambelor șocuri, dezvoltarea economică durabilă pe termen mediu va solicita extinderea bazei de producție din Moldova și penetrarea noilor piețe de export. Însă migrația continuă a forței de muncă prezintă riscuri de slăbire a ofertei interne a forței de muncă, care este necesară pentru susținerea creșterii economice.

În perioada vizată de strategia precedentă, politicile monetare au fost ghidate de obiectivul definit pe larg drept „stabilitatea monedei”. Urmărirea scopurilor deseori contradictorii a avut efecte mixte, deoarece presiunile inflaționiste au prins forță, iar ratele dobânzilor reale au devenit negative la începutul anului 2006. Mai mult ca atât, sporirea prețurilor la energia importată și ajustarea prețurilor administrative au contribuit de asemenea la inflație. Adoptarea unor politici mai stricte la sfârșitul anului 2006 a început să influențeze inflația, care este în declin. Suplimentar, modificările la legea cu privire la Banca Națională, adoptată de Parlament în iulie 2006, a schimbat obiectivul primar în materie de politici al Băncii Naționale a Moldovei (BNM) spre stabilitatea prețurilor, iar poziția capitalului BNM a fost fortificată prin legarea acesteia de volumul obligațiilor sale monetare. Leul moldovenesc s-a depreciat față de dolarul SUA de la 12,60 până la 13,13 MDL/dolar SUA în 2005 și respectiv 2006.

Moldova a adoptat politici fiscale prudente în condițiile celor două șocuri externe. Țara a înregistrat un excedent bugetar de 1,6% din PIB în 2005 și doar un deficit modest de

0,3% din PIB în 2006, fapt datorat unei performanțe mai bune decât cea anticipată a veniturilor și unor cheltuieli prudente. Din cauza răspunsului slab din partea ofertei, cea mai mare parte a consumului finanțat de remitențe a atras importurile, majorând veniturile fiscale indirecte (preponderent TVA și colectările din accize). Cheltuielile sociale moderate și investițiile publice mici au ținut cheltuielile sub control. Pentru anul 2007, guvernul planifică continuarea politicilor fiscale constrânse, cu un deficit estimat puțin mai mare de 0,5% din PIB pentru bugetul național, conform angajamentelor din programul cu FMI. Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu prevede obiective similare pentru deficit în anii 2008 și 2009.

Creșterea puternică a importurilor generată de remitențe, prețurile majorate la resursele energetice și barierele pentru exporturile din Moldova au determinat creșterea deficitului comercial până la 40% din PIB în 2005 și 47% în 2006, niveluri mult mai înalte decât media de 25% de la începutul deceniului. Fluxul remitențelor transferate de cetățenii moldoveni de peste hotare continuă să crească. La o cifră estimată de 1,17 miliarde de dolari SUA în 2006 (aproximativ 35% din PIB), remitențele au constituit forța motrice principală a creșterii economice în ultimii ani și continuă să ofere sprijin considerabil pentru contul curent al balanței de plăți. Cu toate acestea, deficitul contului curent al balanței de plăți s-a majorat până la 11,9% din PIB în 2006, de la 4,4% în 2004.

Moldova este membru al OMC și a adoptat politici liberalizate în sfera comerțului. Țara a semnat acorduri de liber schimb cu toate țările CSI care îi garantează (în principiu) acces liber la piețele lor. Însă în practică barierele neformale și netarifare (precum standardele de etichetare, fitosanitare și de calitate) sunt frecvente și prezintă riscuri pentru stabilitatea macroeconomică. Relațiile comerciale ale Moldovei cu România și Bulgaria nu mai sunt guvernate de Acordul de liber schimb în Europa centrală (CEFTA) după accesarea acestor țări la Uniunea Europeană în ianuarie 2007. Acum acestea sunt guvernate de GSP+, așa cum era situația relațiilor comerciale dintre Moldova și alte state-membru ale UE. GSP+ oferă acces liber la piețele UE pentru aproximativ 7.200 tipuri de mărfuri. El nu include anumite produse agricole sensibile, precum vinurile (spre deosebire de CEFTA), și solicită corespunderea cu reguli stringente de certificare a calității și originii produselor. Moldova a aplicat pentru un regim comercial preferențial autonom cu UE, care îi va oferi acces asimetric la piețele UE. Deși pe termen mediu-lung Moldova va putea beneficia cu siguranță de pe urma vecinătății sale cu UE, pierderea accesului liber la fostele piețe CEFTA în România și Bulgaria pot genera unele efecte adverse pe termen scurt, în special pentru produsele agricole.

Accesul limitat la piețele de capital internaționale, politicile de împrumutare mai prudente din ultimii ani și noul program cu FMI, urmate de reeșalonarea datoriei față de creditorii Clubului de la Paris în anul 2006, au redus considerabil povara de deservire a datoriei externe. Volumul datoriei externe a crescut în 2006 cu 400 milioane de dolari SUA, constituind 2,5 miliarde de dolari SUA (74% din PIB). O pătrime din aceasta constituie datoria publică și garantată de stat, iar restul este datorie privată care a crescut constant pe parcursul ultimului deceniu. Pentru indicatorii economici selectați, vedeți Anexa 5.

2.2.2 Succesele și provocările tranziției

Progresele tranziției

După cum a fost menționat în Secțiunea 2.1.1, Moldova s-a angajat într-un program de reformare ambițios, în conformitate cu obligațiile sale din cadrul SCERS, Planul de Acțiuni Moldova-UE, programul PRGF al FMI și Acordul de Program Preliminar al Corporației Provocările Mileniului. În conformitate cu aceste programe, Moldova s-a obligat să implementeze reforme structurale cu un spectru vast ce include, printre altele, finanțele și administrația publică, statul de drept și climatul investițional. Deși guvernul a întreprins un set vast de inițiative legislative, implementarea a fost în unele cazuri lentă din cauza lipsei unui adevărat angajament politic, precum și din cauza capacității limitate și resurselor financiare insuficiente.

Climatul investițional a continuat să se amelioreze pe parcursul perioadei vizate de strategia anterioară, dar **întreprinderile private** din Moldova continuă să funcționeze în condiții mai puțin favorabile decât omologii săi din țările vecine. A fost finalizată prima etapă a "legii ghilotinei", adoptată în februarie 2005. Deși au fost raportate unele cazuri de necorespondere, procesul a redus considerabil numărul de licențe impuse activităților de desfășurare a afacerilor și a introdus principiul ghișeelor unice (*one-stop-shops*) pentru înregistrarea noilor afaceri. Etapa a doua, care va fi implementată pe parcursul următorilor doi ani, va analiza legile ce exercită un impact asupra afacerilor și va inaugura un proces de evaluare a impactului de reglementare.

În aprilie 2007 Parlamentul a adoptat legea privind liberalizarea economiei, care a fost inițiată de președintele Voronin. Potrivit legii, profiturile reinvestite sunt scutite de impozitul pe venitul de întreprinzător, iar profiturile obținute ca dividende continuă a fi impozitate la o cotă de 15%. Legea introduce de asemenea o amnistie fiscală, care va fi în vigoare până la finele anului 2008 și care va permite populației din Moldova să declare valoarea adevărată a investițiilor contra unui impozit nominal de 5% aplicat valorii înregistrate a capitalului. Deoarece cotele impozitelor sunt în general mici în Moldova, legea privind liberalizarea economiei va avea succes doar în atragerea mai multor investiții, în cazul în care va fi însoțită de îmbunătățiri mai globale ale mediului de afaceri și de relaxarea continuă a barierelor administrative ce afectează întreprinderile.

În pofida îmbunătățirilor, intervenția statului în economie rămâne considerabilă și corupția continuă a fi o problemă serioasă. În conformitate cu Planul de Acțiuni Moldova-UE, autoritățile au inițiat reforma procesului judiciar. Totuși, progresele realizate la zi au fost modeste. Procedurile judiciare sunt percepute ca fiind netransparente. Trebuie de realizat mai mult pentru asigurarea independenței și profesionalismului sistemului judiciar. În februarie 2007, guvernul a creat de asemenea o Agenție Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC). ANPC este constituită în calitate de entitate independentă, care raportează Parlamentului odată pe an. Totuși, bugetul ANPC depinde de guvern. Independența și forța ANPC este esențială pentru fortificarea infrastructurii pieței și stabilirea unei concurențe loiale pentru toți agenții economici.

În ultimii doi ani privatizarea a cunoscut un progres lent. Două loturi de pământ din Chișinău, un complex turistic și 25 de întreprinderi mai mici au fost vândute prin intermediul bursei de valori. Veniturile obținute au fost modeste, dar se anticipează ca obligațiile investiționale să genereze unele beneficii pe termen mediu. Privatizarea unor

active mai importante în sectoarele agricol, energetic și de telecomunicații a fost amânată. Autoritățile elaborează o nouă modalitate de abordare a privatizării și a gestiunii întreprinderilor aflate în proprietatea statului. Aceasta intenționează să accelereze procesul de privatizare, să introducă principiile de guvernare corporativă și să îmbunătățească transparența financiară în cadrul întreprinderilor aflate în proprietatea statului. În paralel, autoritățile explorează structurile de parteneriat public-privat în proiectele de infrastructură publică. Parlamentul examinează în prezent proiectul legii cu privire la parteneriatele public-private.

În **sectorul financiar** amendamentele la legea privind instituțiile financiare, adoptate în noiembrie 2005, au ameliorat cadrul pentru supravegherea bancară. Pragul BNM de aprobare a corespunderii și caracterului adecvat pentru noii acționari a fost redus de la 10% până la 5%, cu introducerea restricțiilor pentru limitarea utilizării instrumentelor *offshore* în structura de proprietate a băncilor. În paralel, a fost consolidată independența membrilor executivului BNM prin amendamentele operate la legea cu privire la Banca Națională din iulie 2006. Guvernul a semnalat intenția sa de a opera, cu prima ocazie oportună, modificări în Constituție pentru a include o referință explicită la independența BNM. Legislația revizuită, în cazul în care va fi aplicată în mod corespunzător, urmează să sporească capacitatea BNM de creștere a transparenței structurii proprietății băncilor și să aplice standardele de corespundere și caracter adecvat. BNM trebuie apreciată la justa valoare pentru rolul său în menținerea stabilității sectorului financiar pe durata crizei din sectorul de vinificație.

Anul trecut a fost martorul apariției băncilor străine cu reputație în Moldova. Atât Société Générale, cât și Banca de Veneto, ambele au achiziționat bănci de dimensiuni medii în Moldova. Banca Comercială Română, o subsidiară a Erste Bank, are o sucursală în Moldova. Raiffeisen Bank a deschis un oficiu de reprezentanță în vederea stabilirii unei prezențe desfășurate în viitorul apropiat. Aceste bănci au demarat procedura de modernizare a practicilor bancare. Au fost realizate de asemenea progrese la capitolul privatizarea ultimei bănci de stat, o condiție din cadrul programului cu FMI. În anul 2007, guvernul a lansat o licitație internațională pentru evaluarea costului băncii și a solicitat asistența CFI în pregătirea băncii date pentru privatizare. Cu toate acestea, autoritățile recunosc că, pentru o dezvoltare în continuare a sectorului financiar, sunt necesare o transparență mai mare în structura de proprietate a băncilor și aplicarea viguroasă a standardelor de corespundere și caracter adecvat. Autoritățile au solicitat o actualizare a Programului de evaluare a sectorului financiar (FSAP) pentru a examina aceste aspecte în detalii. O misiune comună a BM și FMI pentru actualizarea FSAP este planificată pentru a doua jumătate a anului 2007.

Sectorul financiar nebanca rămâne a fi la o etapă embrionară de dezvoltare. Este necesar un cadru de reglementare mai robust pentru impulsivarea dezvoltării sectorului. Autoritățile propun crearea unei entități de reglementare consolidată pentru supravegherea tuturor instituțiilor financiare nebanca. Supravegherea actuală este inadecvată, preponderent din motiv că entitățile de supraveghere nu pot revoca licențele companiilor ce nu corespund exigențelor. Se preconizează că noua entitate de reglementare consolidată va soluționa această problemă, de rând cu alte curențe.

Unele progrese au fost realizate în **sectorul infrastructurii**, deși persistă curențe, în special la capitolul independența reglementatorilor.

În **sectorul energetic** aderarea la Tratatul comunității energetice (TCE) și la Uniunea pentru coordonarea transmisiei de electricitate (UCTE) a devenit o prioritate

guvernamentală. Guvernul a efectuat un audit al legilor energetice din Moldova în vederea asigurării corespunderii cu normele TCE și a actualizat strategia sa în sfera energetică. Ca parte componentă a strategiei sale, Moldova intenționează să stabilească legături interregionale pentru creșterea securității energetice și a stabilității furnizorilor, precum și pentru promovarea eficienței energetice și a utilizării energiilor renovabile. Incertitudinea vizavi de soluționarea conflictului transnistrean și impactul acestuia asupra relațiilor dintre Moldova și MGRES – o centrală termoelectrică cu capacitatea de 2.500 megawatt, amplasată în regiunea separatistă și controlată de RAO UES – complică detalierea unei strategii pe termen lung pentru energia electrică. Companiile de distribuție a energiei aflate în proprietatea statului (două la număr) și centralele de generare a energiei (trei la număr) din Moldova sunt într-o stare deplorabilă. Sunt necesare investiții urgente pentru restructurarea acestor companii și pentru creșterea eficienței tehnice. Acestea, la rândul lor, necesită utilizarea unei metodologii tarifare mai transparente, bazate pe recuperarea costurilor, care să asigure o rentabilitate adecvată a investițiilor. Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE) a fortificat capacitatea sa tehnică, dar reglementarea tarifelor rămâne în continuare un subiect politizat. În timp ce, de exemplu, majorarea recentă a prețurilor pentru gaze naturale a fost transferată către consumatorii finali, majorarea prețurilor la electricitate încă nu a fost.

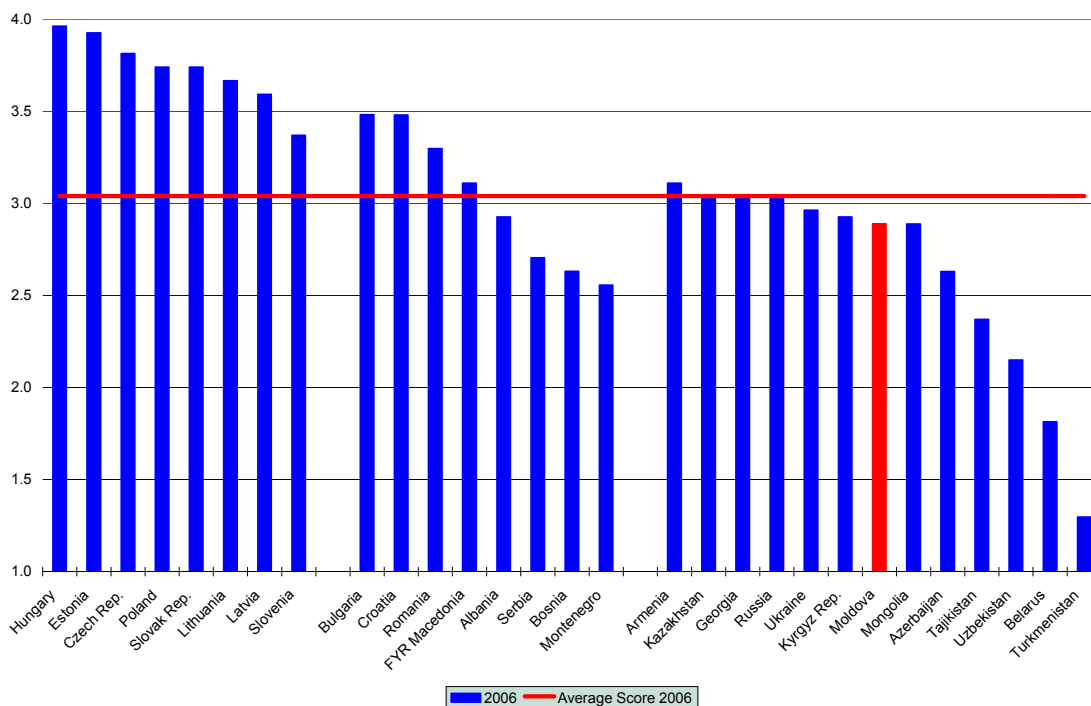
De asemenea, persistă provocări și în *sectorul infrastructurii municipale*. Serviciile comunale municipale din Chișinău au suferit de mult timp de pe urma inabilității consiliului municipal de a promova reforma tarifară ce ar asigura sustenabilitatea financiară. Impasul a fost parțial soluționat atunci când autoritatea ce stabilește tarifele a fost divizată între ANRE, care stabilește metodologia tarifară, și consiliul municipal, care trebuie să adopte tarifele în corespundere cu metodologia. Aceasta a facilitat majorarea tarifelor la apă și agentul termic în raioane în ianuarie 2007. Totuși, în termeni absoluți, tarifele rămân a fi mici și nu sunt suficiente pentru a acoperi necesitățile investiționale pe termen lung. Conform PRGF, Moldova trebuie să majoreze treptat tarifele până la niveluri de recuperare deplină a costurilor. Problemele legate de posibilitățile financiare ale consumatorilor trebuie soluționate prin intermediul unui sprijin direcționat către cei mai săraci consumatori. Antecedenta fragmentată de reglementări în sectorul transportului urban a cauzat apariția unei concurențe mai mici decât s-a anticipat și a ineficienței.

După liberalizarea *sectorului de telecomunicații* în anul 2004, au apărut 16 operatori alternativi de telefonie fixă, preponderent în Chișinău. Întreprinderea de stat Moldtelecom rămâne, totuși, furnizorul dominant de telefonie fixă. Progresele insuficiente în raport cu recalcularea tarifelor și aplicarea inter-conectivității și a regulilor de reziliere constituie un obstacol în continuarea liberalizării sectorului. Aspectele legate de independența și jurisdicția Agenției Naționale de Reglementare în Telecomunicații și Informatică (ANRTI) rămân a fi soluționate. ANRTI îi lipsesc, printre altele, instrumentele juridice și administrative în vederea atribuirii și aplicării obligațiilor pentru companiile din sector cu putere semnificativă pe piață. Nereușita continuă a guvernului de a desemna membrii necesari în consiliul ANRTI nu permite ANRTI să-și exercite multe dintre sarcinile sale de bază în aceste și în alte domenii. Proiectul legii cu privire la telecomunicații, în prezent discutat în Parlament și elaborat pentru alinierea cadrului juridic și de reglementare în comunicațiile electronice la directivele aplicabile ale UE, lasă de dorit într-un șir de domenii esențiale, inclusiv

independența și împuternicirile ANRTI. În anul 2006, autoritățile au acordat licență CDMA Moldtelecom-ului și o a treia licență GSM unei companii locale.

Graficul ce urmează prezintă progresele Moldovei în procesul tranziției, comparativ cu alte țări. Câteva țări CSI au avansat mai puțin decât Moldova în raport cu reformele pieței, însă țările din Europa centrală, țările Baltice și din Europa de sud-est sunt mai avansate în general. După cum se poate constata din grafic, sunt necesare reforme ulterioare pentru realizarea standardelor de economii de piață avansate (scorul 4).

Graficul 2: Indicatorii medii de tranziție pentru Moldova și alte țări în curs de tranziție



Sursa: Raportul cu privire la tranziție din 2006, BERD.

Provocările tranziției

În continuare sunt elucidate principalele provocări de tranziție ale Moldovei pe parcursul perioadei strategiei:

Stabilirea concurenței loiale și îmbunătățirea mediului de afaceri – Îmbunătățirile de lungă durată în situația economică necesită un climat de concurență loială pentru toți participanții pieței. Pentru a obține aceste realizări, Moldova va trebui să aplice normele juridice, să reducă intervenția statului în economie și să intensifice lupta cu corupția. Fortificarea independenței și a capacității instituționale a sistemului judiciar, a autorităților de reglementare și a agenției nou-create pentru protecția concurenței trebuie să constituie principalele priorități ale guvernului, care vor genera beneficii pe termen lung pentru întreaga economie.

Diversificarea economică în cadrul sectoarelor și piețelor – Dependența copleșitoare a economiei de agro-business, precum și dependența excesivă a acesteia de piețele de desfacere ale CSI (în particular Federația Rusă) pentru exporturi, sporește

vulnerabilitatea Moldovei față de șocurile adverse și prezintă riscuri considerabile pentru dezvoltare. Aceasta a devenit pe cât de dureros, pe atât de evident anul trecut, atunci când Federația Rusă a interzis importarea vinului moldovenesc pe motive fitosanitare (suplimentar interdicțiilor anterioare impuse asupra importului de carne, fructe și legume proaspete). Mai mult ca atât, sectorul agricol din Moldova este marcat de un randament scăzut și o valoare adăugată mică a producției. Valoarea adăugată brută ce revine unui angajat în sectorul agricol este mai mică decât jumătate din valoarea medie pe economie și cu 70% mai mică decât în industrie. În mod corespunzător, câștigurile lucrătorilor din sectorul agricol și veniturile fiscale generate de agricultură sunt relativ mici. Pentru realizarea unei creșteri durabile pe termen lung, strategiile guvernului promovează pe bună dreptate extinderea în două sectoare cu valoare adăugată mai mare cu scopul diminuării dependenței economiei de sectorul agricol și al diversificării piețelor de export ale Moldovei, profitând de statutul nou de vecin al UE.

Promovarea reformelor energetice și în sectorul municipal – Sectorul energetic din Moldova este marcat de o absență aproape completă a surselor energetice primare (peste 90% din volumul energiei primare este importat). Gazele naturale sunt principalul combustibil pentru țară (circa 70% din volumul total al energiei primare). Sectorul energetic din Moldova suferă de pe urma utilajului învechit și ineficient, proporțiile mari de pierderi energetice, tarifele energetice ce nu reflectă costurile serviciilor, gestiunea ineficientă și problemele recidivante în colectarea tarifelor. Ținând cont de dependența energetică a Moldovei, promovarea măsurilor de eficientizare energetică și a surselor renovabile a devenit o prioritate magistrală pentru guvern. În energetică sunt necesare în continuare reforme ale cadrului de reglementare pentru promovarea concurenței echitabile, fortificarea independenței reglementatorului și asigurarea tarifelor pe bază de recuperare completă a costurilor. Activele de generare a energiei rămase în gestiunea statului și companiile de distribuție a energiei necesită investiții considerabile pentru renovare. În sectorul energiei termice, sistemele raionale de încălzire trebuie restructurate și modernizate. Sectorul infrastructurii municipale necesită comercializare, o reformă a tarifelor și restructurare substanțială.

Redresarea dezechilibrului între Chișinău și regiuni – Circa 80% din populație locuiește în afara capitalei. Totuși, regiunile beneficiază de numai 20% din investițiile străine și de numai jumătate din totalul investițiilor, constituind sub 40% din structura exporturilor și cu niveluri de salarizare în jumătate decât cele din capitală. Migrațiunea este răspândită din motivul lipsei oportunităților de ocupare în regiuni. Bugetele locale sunt utilizate primordial pentru finanțarea cheltuielilor curente și sunt rareori suficiente pentru investiții și dezvoltare. Deși se anticipează că Chișinău va rămâne forța motrice principală a creșterii economice, o dezvoltare economică echilibrată regional trebuie să constituie o prioritate pe termen mediu pentru autorități. Aceasta va solicita mai multe investiții în infrastructura regională și un sprijin adecvat pentru crearea micro-întreprinderilor (MI) și a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) în zonele rurale și orașele mici.

Aceste provocări corespund priorităților identificate de către autorități în SCERS. În prezent autoritățile elaborează Planul Național pentru Dezvoltare (PND) care va prelua ștafeta de la SCERS, ultima fiind scadentă la finele anului 2007. PND, împreună cu

Planul de Acțiuni Moldova-UE, va asigura Moldova și partenerii săi de dezvoltare cu un plan strategic pentru soluționarea provocărilor susmenționate.

2.3 Accesul la capital și cerințele investiționale

Moldova are necesități investiționale și de reabilitare substanțiale atât în sectorul public, cât și în cel privat. Însă accesul la capital este limitat.

Capacitatea țării de a-și asuma obligațiuni suplimentare rămâne a fi limitată, deși s-a îmbunătățit comparativ cu anul 2004. Angajamentul guvernului de a împrumuta în condiții concesionale se va solda cu cerințe considerabile pentru finanțare sub formă de granturi. La ședința Grupului Consultativ de la Bruxelles, care a avut loc în decembrie 2006, donatorii au indicat disponibilitatea lor de a oferi până la 1,2 miliarde de euro în granturi pe parcursul următorilor trei ani. Această finanțare sub formă de granturi depinde de progresele obținute în implementarea reformelor stipulate în SCERS și în Planul de Acțiuni Moldova-UE.

Nivelul și calitatea fluxurilor de investiții străine directe (ISD) crește, însă rămâne sub nivelul necesităților Moldovei pe termen lung. ISD nete au crescut până la 223 milioane de dolari SUA în 2006, cel mai înalt nivel înregistrat vreodată. Însă volumul cumulativ al ISD de la declararea independenței constituie doar 1,28 miliarde de dolari SUA, nivel mult prea mic pentru necesitățile țării. Dezvoltarea ISD este redusă de remitențe. Cu o cifră estimată de 1,17 miliarde de dolari SUA în 2006, remitențele au un impact considerabil asupra economiei țării. Până în prezent ele au finanțat preponderent consumul și au atras importuri, astfel sporind deficitul comercial și generând presiuni inflaționiste suplimentare în proces. În cazul direcționării prin sectorul financiar, ele ar putea întări sistemul financiar al țării și satisface parțial necesitățile de finanțare investiționale.

Băncile comerciale locale au majorat substanțial activitățile lor de creditare de la sfârșitul perioadei vizate de strategia anterioară. Expansiunea creditării a fost deosebit de rapidă după anul 2000 și creditele pentru sectorul privat au crescut în termeni nominali cu 30% în 2005 și 38% în 2006, astfel mărin­d volumul creditării pentru sectorul privat până la 28% din PIB la finele anului 2006. Totuși, accesul la finanțare este limitat, în special pentru IMM și MI care formează baza sectorului privat din Moldova. Împrumutările se plâng de durata scurtă a exercitării împrumuturilor, fapt ce limitează capacitatea lor de a participa în programe investiționale pe termen lung, și de ratele înalte ale dobânzii care generează un cost prohibitiv de mare al finanțării oferite prin împrumuturi.

Piețele locale de capital sunt la o etapă de dezvoltare embrionară și nu sunt capabile să ofere în prezent capital întreprinderilor locale. Accesul la piețele internaționale de capital este limitat de mărimea mică (conform standardelor internaționale) a majorității firmelor și de profilul de risc nefavorabil al economiei.

3. Orientări strategice

3.1 Prioritățile Băncii pentru perioada strategiei

Banca va continua să ofere sprijin Moldovei în eforturile sale de implementare a unui program de reforme ambițioase și de îmbunătățire a climatului investițional. Prioritățile

operaționale ale Băncii vor include dezvoltarea generală a sectorului privat, restructurarea și consolidarea sectorului financiar (cu accent pe transparență și o bună guvernanta corporativă) și reabilitarea infrastructurii țării. Cea din urmă va necesita cofinanțare substanțială sub formă de granturi pentru a corespunde cerințelor de concesiune ale FMI și constrângerilor generale de accesibilitate. Pentru a asigura utilizarea maximă a finanțării concesionale și sub formă de granturi, Banca va urmări să cofinanțeze proiectele în infrastructura publică împreună cu alte IFI și donatori, precum UE prin intermediul Fondului investițional de vecinătate (FIV) propus și Statele Unite prin intermediul Programului Compact al Corporației Provocările Mileniului.

Inițiativa TIT și finanțarea sub formă de granturi în sumă de aproximativ 2 milioane de euro oferită prin Fondul TIT multi-donator au avut un rol esențial în implementarea strategiei anterioare a Băncii. Acest rol nu-și va pierde importanța pe viitor. Banca va încerca să mobilizeze de la donatori un volum mai mare de finanțare sub formă de granturi pentru elaborarea și implementarea proiectelor, susținerea activităților de tranziție în raport cu normele juridice, fortificarea instituțională, dialogul în materie de politici și direcționarea sprijinului financiar al Băncii către sectoarele principale.

Banca va asigura că toate operațiunile din Moldova vor corespunde politicilor și procedurilor de mediu ale Băncii, precum și standardelor naționale și ale ILO pe piața muncii. Se vor întreprinde acțiuni de asistență pentru clienți în realizarea acestei corespunderi.

3.2 Provocările sectoriale și obiectivele Băncii

3.2.1 Întreprinderile private

3.2.1.1 Context

Agricultura și industria de prelucrare a produselor agricole este cel mai mare sector al economiei. El generează peste 20% din PIB-ul țării, angajează peste 50% din populația aptă de muncă și produce peste 44% din produsele exportate. Industria de prelucrare a produselor agricole, inclusiv prelucrarea fructelor și legumelor, vinificarea și producerea uleiului, a prezentat până în 2006 o creștere stabilă de aproximativ 10% anual în ultimii trei ani până în 2006. Interdicția Rusiei asupra importului de vinuri din motive de siguranță fitosanitară va avea, probabil, efecte negative de durată. Rusia reprezenta până la 90% din exporturile de vin ale Moldovei, adică aproximativ 10% din PIB. Chiar dacă exportul vinurilor va fi reluat în viitorul apropiat, cel mai probabil este că producătorii de vin din Moldova nu vor putea recâștiga cota pe piață pierdută. Cucerirea noilor piețe de export (în special a celor europene) este o perspectivă improbabilă pe termen scurt pentru majoritatea fabricilor de vin, luând în considerație gusturile consumatorilor și concurența acerbă.

Privatizarea pământului și a colhozurilor a fost finalizată. În rezultatul acesteia, proprietatea asupra pământului a fost fragmentată, proprietarii deținând loturi mici de pământ, care sunt deseori izolate și nu sunt economic viabile. Climatul investițional nefavorabil, intervențiile ad hoc ale statului sub formă de restricții asupra importurilor sau exporturilor și interdicția pentru străini (inclusiv indirect, printr-o companie locală) de a deține pământuri agricole în proprietate nu permit restructurarea și consolidarea gospodăriilor agricole.

Produsele alimentare și agricole sunt tradițional dominante în structura exporturilor din Moldova. Moldova rămâne un exportator net de produse alimentare și agricole, în mare parte în țările CSI. Moldova nu dispune de capacități de producție pentru – și respectiv se bazează pe importul de - îngrășăminte neorganice, pesticide, aditivi, medicamente veterinare sau combustibil. În consecință, sectorul agricol este vulnerabil față de fluctuațiile ratei de schimb valutar și restricțiile asupra comerțului.

Sectorul industrial generează 17,3% din PIB și angajează 10% din forța de muncă. O mare parte din sector a fost privatizată (92%). Șaizeci procente din producția industrială a țării se află în capitală.

Din cauza lipsei cronice a investițiilor în sector, echipamentul utilizat este deseori uzat și tehnologiile sunt învechite. La rândul său, aceasta sporește consumul de energie și materie primă și reduce productivitatea și competitivitatea. De asemenea, tehnologiile învechite nu permit companiilor industriale locale să concureze pe piețele internaționale, pentru că nu pot asigura respectarea standardelor înalte de producere și calitatea permanentă necesară pentru clienții internaționali.

Remitențele considerabile de peste hotare și creșterea orientată spre consum rezultată au stimulat extinderea **comerțului cu amănuntul și proprietății imobiliare**. Ambele sectoare au înregistrat o creștere considerabilă în ultimii ani, în special în capitală și în Bălți. Lanțurile existente de supermarketuri s-au extins, în timp ce pe piață au apărut brand-urile internaționale. Pe lângă aceasta, au apărut sau se construiesc câteva mall-uri. Creșterea comerțului cu amănuntul s-a produs în paralel cu extinderea proprietății, deoarece cererea pentru proprietățile comerciale, infrastructura de vânzări cu amănuntul și pentru depozite a crescut. Extinderea vânzărilor cu amănuntul și a construcțiilor a avut o influență pozitivă asupra sectoarelor de **transport, materiale de construcție și construcții**.

3.2.1.2 Obiectivele de tranziție

Obiectivele Băncii pentru perioada de tranziție în sectorul întreprinderilor vor fi de a acorda asistență întreprinderilor în evoluția lor în lanțul valoric și accesarea piețelor internaționale prin modernizarea capacităților de producție, acordarea asistenței în diversificarea și dezvoltarea regională a economiei Moldovei, facilitarea ISD, îmbunătățirea standardelor de management, contabilitate și marketing și sporirea transparenței și calității guvernantei corporative.

3.2.1.3 Prioritățile operaționale

Banca va adopta următoarele priorități operaționale:

- Banca va continua să urmărească valorificarea oportunităților investiționale în toate sectoarele antreprenoriale, inclusiv, dar fără a se limita la prelucrarea produselor agricole, industrie, vânzări cu amănuntul și imobile. Companiile mai mari cu performanțe satisfăcătoare vor beneficia de finanțare directă, inclusiv prin intermediul instrumentelor TIT, precum MCFF, FCD și FID.
- În agro-business, Banca va continua să sprijine investitorii strategici locali și străini în crearea companiilor locale de succes pentru prelucrarea produselor alimentare și băuturi, companii ce vor avea capacitatea de a susține programe investiționale pe termen lung. Banca va sprijini activ restructurarea sectorului local de vinificație prin susținerea producătorilor de vin de calitate și facilitarea accesului investitorilor

strategici. Luând în considerație importanța formatelor moderne de vânzări cu amănuntul pentru agricultura primară din Moldova și prelucrarea produselor alimentare, Banca va încerca să asigure finanțare pe termen lung actorilor locali și investitorilor din acest sector. În sectorul cerealelor, Banca va susține investitorii locali și străini în eforturile lor de îmbunătățire a infrastructurii cerealelor și, în particular, a terminalelor de cereale și depozitelor.

- În sectorul imobiliar, Banca va încerca să valorifice oportunitățile de susținere a birourilor, logistica și proiectele de infrastructură pentru vânzările cu amănuntul, precum și dezvoltarea sectorului imobilelor de locuit.
- Banca va facilita dezvoltarea ISD, investind împreună cu investitorii strategici străini sau acordând asistență în dezvoltarea companiilor locale care, la timpul lor, vor atrage investiții străine.
- Banca va continua să ofere sprijin nefinanciar întreprinderilor private prin programele sale TAM și SCA întru îmbunătățirea abilităților locale de management, susținerea certificării internaționale și asistență în planificarea și restructurarea afacerilor. Ambele programe vor continua să fie puternic orientate regional întru susținerea dezvoltării economiei regionale a Moldovei. La momentul potrivit, Banca va referi companiile finanțate spre TAM și SCA pentru sprijin nefinanciar și vice versa.

3.2.2 Instituțiile financiare

3.2.2.1 Context

Sectorul **bancar** constă din 15 bănci, cele mai mari cinci bănci ocupând peste 65% din totalul activelor bancare. Pe durata perioadei precedente, sectorul a fost marcat de o creștere substanțială. În anul 2006, activele sectorului bancar au crescut cu aproape 26,5% în MDL, împrumuturile au crescut cu 38% și valoarea totală a depunerilor a crescut cu 25,5%. Gama de produse oferită de principalele bănci a fost diversificată. În prezent, băncile emit și deservește carduri de debit și oferă transferuri rapide de bani, servicii bancare on-line și servicii incipiente de ipotecă. În secțiunile 1.2, 1.3.3 și 2.2.2 este prezentată experiența Băncii și evoluția sectorului în perioada de tranziție până în prezent.

Microfinanțarea este o componentă esențială pentru creștere economică în țările TIT. Ea oferă acces la finanțare celor mai mici antreprenori și le permite să extindă afacerile în MI și, la o etapă ulterioară, în IMM. În Moldova, microfinanțarea este deosebit de importantă. În industrie, companiile mici dețineau 22% din totalul vânzărilor în 2006 și reprezentau 87% din totalul întreprinderilor industriale. În sectorul comercial, întreprinderile mici sunt și mai importante, reprezentând 32% din volumul total al vânzărilor în 2006 și 94% din toate companiile comerciale. Instituțiile de microfinanțare au un rol important în finanțarea acestor afaceri mici care sunt considerate în general neatractive de către băncile comerciale din cauza cheltuielilor administrative mari pe care trebuie să le suporte băncile și a lipsei gajului adecvat.

Sectorul financiar nebancar rămâne în mare parte subdezvoltat. În aprilie 2005, Parlamentul a adoptat cu asistența Băncii legea cu privire la leasing. Au fost create peste zece companii de leasing, în mare parte de către bănci, dar volumul tranzacțiilor rămâne redus și se limitează la vinderea mașinilor în leasing. În Moldova există aproximativ 32

companii de asigurări. Deși cererea pentru serviciile de asigurări crește, afacerile cu asigurări reprezintă numai 1% din PIB. Piața a fost consolidată în 2004, când capitalul statutar al companiilor de asigurări a fost majorat, dar există loc pentru o consolidare mai substanțială. Bursa de valori este subdezvoltată și marcată de insuficiența lichidităților și de lipsa transparenței. Nu este surprinzător că atractivitatea acesteia este limitată pentru investitori.

3.2.2.2 Obiectivele de tranziție

Obiectivele Băncii pentru perioada de tranziție în sectorul financiar vor fi continuarea fortificării intermedierei financiare, asigurarea finanțării eficiente a sectorului privat, în particular a IMM și MI, inclusiv în raioanele Moldovei, dezvoltarea utilizării noilor instrumente financiare, precum finanțarea ipotecară sau leasing, și sprijinirea dezvoltării sectorului financiar nebancaș apărut. Banca va continua să promoveze guvernanta corporativă pozitivă și transparența în instituțiile sale partenere.

3.2.2.3 Prioritățile operaționale

În sprijinul acestor obiective, Banca va adopta următoarele priorități operaționale:

- Banca va continua să implice activ **băncile-partener** prin deschiderea liniilor de credit suplimentare pentru IMM și MI și participarea în programele PFC și MCFF. Banca va încerca să coopereze cu noi bănci-partener și să acorde asistență în dezvoltarea și promovarea instrumentelor financiare noi, precum linii de credit pentru sporirea eficienței energetice, leasing și finanțare ipotecară. În ceea ce privește capitalul propriu, Banca poate să reia investițiile în bănci, companiile de leasing și ipotecă împreună cu alți parteneri. Dacă va fi posibil, Banca va acorda asistență tehnică prin intermediul Fondului TIT multi-donator în vederea realizării acestor priorități.
- Banca va continua să susțină dezvoltarea **microfinanțării**, inclusiv prin extinderea programelor MI pentru băncile comerciale, precum și pentru alte instituții financiare nebancaș selectate cu grijă. Pentru a susține dezvoltarea economiei regionale a Moldovei, programele de microfinanțare ale Băncii pot include componente regionale pentru a asigura disponibilitatea microfinanțării în afara capitalei.
- Banca va explora oportunitățile de susținere a dezvoltării **sectorului financiar nebancaș** prin intermediul investițiilor și asistenței tehnice, inclusiv cu Fondul TIT multi-donator.

3.2.3 Infrastructura

3.2.3.1 Context

Sectorul infrastructurii din Moldova suferă din cauza lipsei cronice de investiții, neefectuării lucrărilor de întreținere la timp și un cadru de reglementare slab. Deteriorarea continuă a infrastructurii de bază împiedică restabilirea veritabilă a economiei, pune în pericol competitivitatea țării și reduce probabilitatea atragerii investitorilor străini de calitate. Deși infrastructura deteriorată este caracteristică pentru întreaga țară, situația este deosebit de gravă în spațiul rural.

După cum se indică în Secțiunea 2.2.2, **sectorul energetic** din Moldova este marcat de absența aproape totală a resurselor energetice primare și de un potențial hidroelectric

mic. Moldova este extrem de dependentă de importurile de energie, în mare parte din Rusia și Ucraina, și importă 90% din energia consumată. În ultimii douăzeci de ani, gazele naturale au înlocuit cărbunele în calitate de combustibil de bază. Acum gazele ocupă 70% din volumul total al surselor energetice primare. Deși importurile din România sunt fezabile din punct de vedere tehnic, Rusia asigură 100% din gazele consumate în Moldova. Această dependență a devenit dureros de vizibilă, când Gazprom a oprit livrarea de gaze timp de 16 zile în ianuarie 2006, după ce Moldova a refuzat să accepte mărirea prețurilor. După negocieri intense, părțile au semnat în decembrie 2006 un acord de livrare a gazelor pe cinci ani. Acordul – pe care Gazprom îl prezintă ca model pentru alte țări foste sovietice – mărește prețul pentru gaze de mai mult de două ori în comparație cu anul 2005, până la 170 de dolari SUA pe mie de metri cubi în 2007, și prevede majorarea ulterioară treptată a prețurilor până în 2011, ajungând la prețul mediu din Europa (mai puțin diferența pentru transportare).

Tendința de instituire a unor niveluri europene la prețurile pentru energie, deși dureroasă pe termen scurt, oferă un imbold mai mare pentru ameliorarea eficienței energetice și elaborarea proiectelor cu surse energetice renovabile. Deși Moldova va rămâne probabil dependentă de gazele naturale livrate din Rusia pentru cea mai mare parte din oferta sa de energie primară, prețurile majorate vor determina Moldova să-și fortifice securitatea energetică prin aprofundarea integrării țării în piețele energetice regionale (printre altele, prin sporirea rolului său de țară de tranzit).

În *sectorul energiei electrice* este necesară continuarea reformelor de reglementare întru promovarea concurenței și asigurarea transparenței, creșterea independenței reglementatorului, acoperirea totală a costurilor din tarife și instituirea subvențiilor nominale pentru păturile vulnerabile. Stațiile generatoare și companiile de distribuție de stat rămase necesită investiții urgente. Deși încercările precedente de privatizare nu au atras investitori, o altă încercare ar putea genera mai mult interes din cauza proximității Moldovei de UE și a cererii sale de aderare la TCE și UCTE. Mărimea Moldovei și capacitatea limitată de generare a energiei identifică interconexiunea regională ca prioritate de bază. Planul de Acțiuni Moldova-UE, TCE și UCTE oferă Moldovei un cadru pentru realizarea acestor obiective.

Dependența Moldovei de energia importată și majorarea prețurilor pentru energie reprezintă un stimulent puternic pentru întreprinderea măsurilor de *creștere a eficienței energetice* și utilizare a *surselor recuperabile*. Intensitatea energiei în Moldova este de trei ori mai mare decât în țările Europei de vest. Măsurile de sporire a eficienței energetice pot genera economii substanțiale ale costurilor în sectoarele de producere a electricității și termoficării, sectorul de locuințe și industriile de prelucrare a produselor alimentare și construcție. Există și un potențial înalt pentru sursele recuperabile de energie (în special biomasa și energia eoliană).

Cu toate acestea, potențialul economiilor în energie și al investițiilor în sectorul surselor recuperabile de energie rămâne neexploatat. Sectorul financiar nu dispune în prezent de capacitatea de finanțare a proiectelor de sporire a eficienței energetice sau de surse recuperabile de energie. Sectorul de termoficare centralizată (unde investițiile ar putea genera creșterea substanțială a eficienței energetice) suferă din cauza structurilor tarifare și de reglementare inadecvate, precum și din cauza problemelor cu solvabilitatea. Abilitatea de a elabora cu succes proiecte energetice durabile va depinde în mare măsură de îmbunătățiri ale mediului operațional, inclusiv un cadru de reglementare mai atractiv și o agenție mai puternică de conservare a energiei.

Transportul este o componentă esențială a creșterii durabile. Cu excepția unei porțiuni mici de țărm pe râul Dunăre în punctul cel mai sud-estic al țării, Moldova este în esență o țară fără ieșire la mare, împrejmuată de România și Ucraina. Economia sa depinde în mare parte de comerț și, prin urmare, de infrastructura transporturilor.

După accesarea României la Uniunea Europeană, Moldova ar putea deveni un punct de legătură între țările UE și CSI. Acordurile de liber schimb ale Moldovei cu piețele tradiționale din CSI, îmbinate cu un acces mai bun la piețele UE, ar trebui să-o facă mai atractivă pentru investițiile străine directe. De asemenea, s-ar mări importanța rețelelor sale de transport, în special Coridorul pan-european IX – care intersectează Moldova de la est spre vest, legând România cu Ucraina și Rusia – și axa sa de drumuri nord-sud.

Cu toate acestea, infrastructura transporturilor Moldovei (în particular rețelele de drumuri auto și de căi ferate) suferă din cauza lipsei de investiții timp de mulți ani și s-a deteriorat considerabil. Investiții substanțiale în infrastructura transporturilor sunt de necesitate stringentă, dacă Moldova dorește să nu permită deteriorarea în continuare a rețelelor de transport și să profite de amplasarea sa potențial favorabilă.

Deși tarifele pentru apă și încălzirea centralizată au fost mărite în ianuarie 2007 (vedeți Secțiunea 2.2.2), mediul legislativ, de reglementare și financiar pentru investițiile ce susțin **infrastructura municipală** rămân a fi o problemă. În pofida stării precare a infrastructurii municipale, în special a rețelelor de alimentare cu apă și canalizare, și inconsecvenței serviciilor de bază, nivelurile investițiilor sunt reduse de lipsa veniturilor și fluxul de mijloace bănești inadecvat nivelului companiilor funcționale. La rândul său, calitatea insuficientă a serviciilor subminează disciplina de achitare și lipsa mecanismelor legislative și de reglementare eficiente și funcționale nu permite companiilor de servicii comunale să ia măsuri împotriva rău-platnicilor. Privatizarea sau contractele de administrare pentru companiile de servicii comunale ar putea fi o opțiune pentru îmbunătățirea cu succes a situației. Totuși, este necesar în primul rând un angajament ferm al autorităților centrale și locale din Moldova pentru crearea unui mediu favorabil.

Infrastructura tehnologiei informaționale și de comunicații (TIC) eficientă poate fortifica substanțial creșterea economică. Sectorul de telecomunicații a fost liberalizat formal în conformitate cu cerințele OMC „Document de referință pentru sectorul telecomunicații”. Până în prezent, 42 de licențe pentru telefonie fixă au fost emise și 16 prestatori privați au demarat operațiunile. Totuși, Moldtelecom, proprietate a statului, se preconizează să rămână principalul prestator de telefonie fixă locală, interurbană și internațională, precum și de servicii de conexiune audio prin internet. Încercările de a privatiza Moldtelecom-ul în 2003 s-au soldat cu insuccese din cauza lipsei de interes din partea investitorilor. SCERS specifică privatizarea Moldtelecom-ului ca unul dintre obiectivele sale, dar nu s-a stabilit încă un alt termen. Serviciile de telefonie mobilă s-au extins rapid în ultimii ani. Orange și Moldcell, cei doi prestatori, au aproximativ 870.000 și respectiv 490.000 de clienți. În anul 2006, guvernul a acordat licență CDMA Moldtelecom-ului și a treia licență GSM unei companii locale.

Serviciile internet constituie segmentul TIC cu cea mai rapidă creștere în Moldova. Conectările la internet s-au dublat până la o cifră de 459.000 în 2006, de la 223.000 în 2005. Conectarea broadband la internet reprezintă aproximativ 5% din totalul conectărilor. Concurența este limitată, patru prestatori oferind servicii pe cea mai mare parte a pieței internetului la viteză înaltă. Prestatorii mai mici au tendința să se axeze pe

anumite nișe ale pieței și pierd din cota pieței în favoarea prestatorilor mai mari și cu o eficiență mai mare a costurilor.

Sectorul TIC se află la răscruce. În timp ce sectorul a fost liberalizat formal în 2004, încă nu au apărut concurenți suficienți de puternici pentru operatorii dominanți (în special Moldtelecom-ul menționat anterior). Cheia apariției concurenței este cadrul legislativ și de reglementare adecvat și conformat cerințelor UE. Deși în legislația Moldovei există unele prevederi de reglementare moderne, îmbinarea dintre instituțiile sectoriale imature și incapacitatea autorităților de a asigura implementarea lor a anulat eficacitatea prevederilor respective. În consecință, sectorul a rămas subdezvoltat, la un nivel de disponibilitate a infrastructurii și acces mai mic decât în alte țări din Europa centrală. În continuare, fortificarea instituțiilor sectoriale (atât de elaborare a politicilor, cât și de reglementare), revizuirea cadrului legislativ și de reglementare întru reflectarea reglementării moderne (conform UE), transparente și previzibile, urmate de aplicarea rapidă și consecventă vor fi esențiale pentru dezvoltarea sectorului.

3.2.3.2 Obiectivele de tranziție

Obiectivele Băncii pentru perioada de tranziție în sectorul infrastructurii vor fi de a acorda asistență guvernului în privatizarea transparentă a activelor cheie de infrastructură din proprietatea statului, a sprijini apariția unui cadru de reglementare robust, a îmbunătăți transparența și eficiența managementului și operațiunilor prin fortificarea capacităților și introducerea sistemelor și procedurilor informaționale comerciale, a asigura durabilitatea financiară și a promova utilizarea eficientă a resurselor, a susține dezvoltarea regională a tuturor sectoarelor infrastructurii, în special a interconexiunii cu țările vecine, a sprijini investitorii privați, a încuraja concurența și a implica mai mult sectorul privat prin introducerea licitațiilor competitive pentru acordarea contractelor și, în general, a îmbunătăți standardele de integritate, transparență și governanță corporativă în toate sectoarele.

3.2.3.3 Prioritățile operaționale

Ținând cont de capacitatea limitată de rambursare a datoriei externe, cerințele concesionale ale FMI și mediul de reglementare slab, se preconizează că vor fi puține oportunități investiționale în infrastructură pentru Bancă în următoarea perioadă a strategiei. Pentru a permite Moldovei să profite de statutul său nou de vecin al UE, Banca va da prioritate proiectelor în infrastructură ce promovează integrarea regională și interconexiunea cu țările vecine. În acest context, Banca va urmări, în strânsă consultare cu partenerii săi, realizarea următoarelor priorități operaționale:

- În linii generale, Banca se va strădui să cofinanțeze **proiectele de infrastructură publică** cu alte IFI și alți donatori pentru a asigura impactul maxim al finanțării concesionale și sub formă de granturi. Banca va examina de asemenea oportunitățile de structurare a proiectelor solvabile de infrastructură publică fără garanții de stat. Banca va facilita **investițiile sectorului privat** în toate sectoarele infrastructurii, oferind finanțare pentru împrumuturi sau capital propriu investitorilor strategici adecvați, în condițiile în care investitorul din sectorul privat va fi selectat pe baza unui proces transparent de procurare în cadrul parteneriatelor public-private,.
- În **sectorul energetic**, Banca, în consultare cu Comisia Europeană și alte IFI, va susține inițiativele naționale și regionale, în corespundere cu strategia revăzută a țării pentru sectorul energetic. În **sectorul energiei electrice**, de exemplu, Banca a

purtat discuții preliminare referitor la linia de transmisie a electricității între Moldova, România și Ucraina. În măsura posibilităților, Banca va susține de asemenea restabilirea rețelei interne de transmisie a Moldovei. Banca va căuta posibilitatea de a participa împreună cu investitorii strategici în privatizarea principalelor stații generatoare și de distribuție. În asociație cu aceste proiecte, Banca ar putea oferi asistență tehnică pentru analiza implicațiilor asupra accesibilității tarifelor care ar acoperi în totalitate costurile și va identifica măsurile adecvate de atenuare a impactului negativ. În ceea ce privește *eficiența energetică*, Banca va încerca să identifice măsurile de economisire a energiei în proiectele sale prin intermediul Programului de energie durabilă (PED).² Banca va studia posibilitatea de a deschide linii de credit și asistență tehnică asociată prin băncile locale cu scopul îmbunătățirii eficienței energetice pentru consumatorii industriali finali și persoanele fizice. Deși implementarea practică a proiectelor de *energie recuperabilă* rămâne a fi insuficientă, Banca va încerca să susțină proiectele solvabile cu surse recuperabile de energie, inclusiv pe cele mai mici. Banca trebuie să ia de asemenea în considerație posibilitatea surselor de finanțare de la donatori pentru experți internaționali, care vor ajuta Moldova în elaborarea cadrului de reglementare pentru energia din surse recuperabile, dacă se va considera necesar.

- În **sectorul transporturilor**, Banca, în cooperare cu BEI, examinează un proiect fără garanția statului pentru susținerea în continuare a modernizării aeroportului Chișinău. Banca ar putea identifica alte oportunități bazate pe strategia guvernului pe termen lung pentru sectorul transporturilor, care este în prezent în proces de pregătire.
- Banca și-a reiterat angajamentul față de proiectele în **infrastructura municipală** mai mici în cadrul inițiativei TIT. Banca ar fi dispusă să ia în considerație proiecte din Chișinău precum și din regiunile eligibile pentru atragerea finanțării din granturi în conformitate cu cerințele concesionale ale FMI și să abordeze problemele legate de accesibilitate.
- În **sectorul TIC**, Banca va oferi finanțare pentru acordarea împrumuturilor și pentru capital propriu operatorilor privați de TIC, inclusiv telefonie mobilă și TV prin cablu. Banca va determina activ oportunități de a participa împreună cu investitorii strategici potriviți în privatizarea principalelor active din sectorul telecomunicațiilor. Totuși, participarea Băncii se va realiza în funcție de privatizarea transparentă și existența unui cadru de reglementare satisfăcător.

² În anul 2005, Programul de energie durabilă (PED) a fost lansat ca parte componentă a inițiativei TIT. Scopul programului este de a susține clienții existenți sau viitori ai Băncii în identificarea și facilitarea elaborării proiectelor energetice durabile în țările TIT. PED constă din două servicii: (a) audite gratuite ale consumului de energie pentru a ajuta clienții industriali și comerciali în investigarea măsurilor de îmbunătățire a eficienței energetice la costuri mici și oportunități investiționale acceptabile; și (b) Fondul de sprijin al Proiectului (FSP) pentru Mecanismul dezvoltării nepoluante (MDN), care acordă asistență sponsorilor proiectelor în elaborarea proiectelor de reducere a emisiilor și monetizarea lor ulterioară prin comercializarea creditelor carbon.

4. Alte organizații financiare internaționale, donatori multilaterali și bilaterali

4.1 Organizațiile financiare internaționale și cooperarea între donatori

Cooperarea cu alte IFI și comunitatea donatorilor în Moldova este bună. De exemplu, Banca a lucrat în strânsă cooperare cu BM, BEI și FMI în cadrul unui proiect de reabilitare a drumurilor, care a fost semnat în iunie 2007. Proiectul, care beneficiază de finanțarea AID a Băncii Mondiale, este prima investiție comună a celor trei IFI în Moldova și este considerată de către autorități drept model pentru alte proiecte în sectorul infrastructurii, posibil cu finanțare sub formă de granturi de la Fondul investițional de vecinătate al UE și Programul Compact al Corporației Provocărilor Mileniului a Statelor Unite.

Banca face cu regularitate schimb de viziuni și informație despre activitățile curente și cele planificate cu alte instituții. Banca este în strânsă legătură cu FMI pentru diverse aspecte, inclusiv problemele din sectorul financiar, reforma tarifară și cerințele de concesionalitate ale FMI. Banca este angajată activ împreună cu comunitatea donatorilor în ședințe lunare ale donatorilor. Banca a prezidat două ședințe ale donatorilor privind dezvoltarea sectorului privat și a creat o bază de date a inițiativelor întreprinse de donatori în sector. SCERS (și succesorul acesteia - Planul Național pentru Dezvoltare) și Planul de Acțiuni Moldova-UE prezintă cadrul general de politici pentru dezvoltarea durabilă a țării și instituie o platformă adecvată pentru o coordonare mai bună între Moldova, IFI și donatori.

O descriere succintă a programului de cooperare tehnică dintre Bancă și donatorii care și-au adus contribuția la aceasta poate fi găsită în Anexa 6.

4.2 Organizațiile financiare internaționale și alte organizații internaționale³

4.2.1 Banca de Dezvoltare a Comerțului în bazinul Mării Negre (BSTDB)

Moldova este membru-fondator al BSTDB care și-a început activitatea în 1999. BSTDB are trei proiecte în Moldova: o linie de credit pentru finanțarea comerțului, o linie de credit IMM și investiții în capitalul propriu al unui fond privat regional.

4.2.2 Banca Europeană pentru Investiții (BEI)

În decembrie 2004, Consiliul Europei a oferit BEI un mandat de finanțare a anumitor proiecte în Rusia și, cu anumite condiții, în Ucraina, Moldova și Belarus. Acest prim mandat, care a expirat în iulie 2007, a inclus împrumuturi BEI în sumă totală de 500 milioane de euro în domeniile mediului, transportului, telecomunicațiilor și infrastructurii energetice, cu prioritate asupra axelor de rețele trans-europene prioritare și perspective de cooperare transfrontalieră cu statele-membru ale Uniunii Europene. Moldova a devenit eligibilă pentru finanțare BEI în octombrie 2006. În noiembrie 2006, BEI a încheiat un acord-cadru cu Moldova, generând oportunități pentru investiții ulterioare ale BEI în țară.

³ În ordine alfabetică (*Nota traducătorului – în versiunea engleză*).

În decembrie 2006, Consiliul Uniunii Europene a acordat BEI un nou mandat pentru perioada anilor 2007-2013. Noul mandat permite BEI să ofere împrumuturi în sumă de până la 3,7 miliarde de euro în Rusia, Ucraina, Moldova și Caucaz (Belarus poate fi inclusă la o etapă ulterioară) pentru proiecte de interes considerabil pentru UE în domeniile transporturilor, energiei, telecomunicațiilor și infrastructurii de mediu. Se va da prioritate proiectelor cu accent pe axele de rețele majore trans-europene, proiectelor cu implicații transfrontaliere pentru unul sau mai multe state-membre și proiectelor majore în favoarea integrării regionale prin conectivitate sporită. În sectorul energetic, proiectele strategice de furnizare și transport al energiei sunt de o importanță deosebită.

În decembrie 2006, Banca, BEI și Comisia Europeană au semnat un Memorandum de Înțelegere care consolidează cooperarea apropiată între cele trei instituții. În Moldova, Banca, BEI și BM au agreeat să finanțeze reabilitarea unor porțiuni esențiale ale infrastructurii drumurilor. De asemenea, Banca și BEI examinează posibilitatea finanțării comune a activităților de modernizare a aeroportului Chișinău și au desfășurat discuții privind finanțarea construcției unei legături de transmisie a energiei electrice dintre Ucraina și România, prin Moldova.

4.2.3 Uniunea Europeană (UE)

UE are un rol tot mai important în susținerea procesului de tranziție din Moldova. În martie 2005, Consiliul Europei a numit un reprezentant special pentru Moldova cu scopul de a contribui la soluționarea pașnică a conflictului legat de regiunea separatistă transnistreană. Deschiderea unei Delegații UE la Chișinău în octombrie 2005 vine ca răspuns la cerințele Moldovei de a avea legături mai strânse cu UE și va facilita, fără îndoială, implementarea programelor de asistență ale UE în Republica Moldova.

Relațiile dintre UE și Moldova sunt specificate în prevederile Acordului de Parteneriat și Cooperare și cele ale Politicii europene de vecinătate (PEV). Planul de Acțiuni Moldova-UE, adoptat de UE și Moldova în februarie 2005, stabilește obiectivele strategice ale cooperării dintre UE și Moldova pentru următorii trei ani. Planul de Acțiuni Moldova-UE vizează următoarele priorități:

- reforma și dialogul politic (democrația și statul de drept);
- cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean;
- reforma economică și socială și dezvoltarea;
- aspectele economice, reforma de piață și de reglementare;
- cooperarea în justiție și afacerile interne;
- transporturile, sectorul energetic, telecomunicațiile, mediul ambiant, cercetările, dezvoltarea și inovațiile; și
- relațiile între oameni.

Implementarea Planului de Acțiuni Moldova-UE va contribui la apropierea legislației, normelor și standardelor moldovenești de cele ale Uniunii Europene și va susține ambiția Moldovei de a obține o integrare mai completă în structurile economice și sociale europene.

Din 1991, UE a oferit asistență în sumă de peste 405 milioane de euro (inclusiv alocațiile pentru 2007). Aceasta include TACIS și Programul de securitate alimentară, ajutor umanitar și macro-financiar prin împrumuturi și granturi pentru balanța de plăți. Începând cu anul 2007, asistența UE este oferită prin Instrumentul de Parteneriat și Vecinătate Europeană (IPVE). În cadrul IPVE, asistența UE a crescut considerabil de la

aproximativ 14 milioane de euro anual în perioada anilor 2004-2006 până la 40 milioane de euro în 2007. UE preconizează să ofere în total 210 milioane de euro pe parcursul perioadei 2007-2010. Programul Indicativ Național pentru anii 2007-2010 identifică trei priorități principale pentru asistența UE în perioada respectivă: 1) sprijin pentru dezvoltarea democrată și buna guvernare, 2) sprijin pentru reforma cadrului de reglementare și crearea capacității administrative și 3) sprijin pentru reducerea sărăciei și creșterea economică. UE a aprobat de asemenea asistență macro-financiară pentru Moldova în sumă de 45 milioane de euro. Prima tranșă de 20 milioane de euro urmează a fi disbursată în septembrie 2007.

4.2.4 Fondul Monetar Internațional (FMI)

Moldova a aderat la FMI în luna august 1992. Până în prezent, Moldova a beneficiat de aproximativ 470 milioane de dolari SUA de la FMI. Datorită succeselor din faza inițială a tranziției, Moldova a avut din start acces la Mecanismul FMI de implementare a Acordului Stand-By, conceput pentru țările cu venituri medii. În timp ce condițiile economice se înrăutățeau, Moldova a primit acces la Mecanismul concesional de reducere a sărăciei și creștere economică (PRGF). FMI a suspendat programul său anterior în 2002. În mai 2006, FMI a reluat relațiile de creditare cu Moldova în cadrul unui PRGF cu durată de trei ani în sumă de aproximativ 118 milioane de dolari SUA. Suma finanțării a fost ulterior majorată până la aproximativ 163 milioane de dolari SUA pentru a redresa impactul crizei legate de situația în sectorul de vinificație și gaze naturale. Practic imediat după aprobarea programului actual cu FMI, datoria Moldovei față de creditorii Clubului de la Paris a fost restructurată pe baza condițiilor Houston.

Programul curent al FMI este în corespundere cu SCERS și Planul de Acțiuni Moldova-UE și are trei obiective exhaustive: menținerea stabilității macroeconomice, susținerea dezvoltării sectorului financiar și reevaluarea rolului guvernului în cadrul economiei.

4.2.5 Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OCED)

Programul Compact OCED pentru Europa de sud-est pentru reformă, investiții, integritate și creștere ("Investment Compact") al OCED, lansat în anul 2000, constituie o componentă esențială a Pactului de Stabilitate în cadrul mesei de lucru II privind reconstrucția economică, dezvoltarea și cooperarea. Investment Compact promovează și sprijină reformele de politici menite să amelioreze climatul investițional în Europa de sud-est și astfel să încurajeze investițiile directe private și dezvoltarea unui sector privat mai robust. În Moldova, Investment Compact a inițiat un program de promovare a ISD în 2005, cu sprijin financiar din partea Elveției. Prima parte a proiectului s-a soldat cu adoptarea de către guvern a Strategiei de promovare a exporturilor și ISD în octombrie 2006. A doua parte a proiectului are drept scop adoptarea unor măsuri specifice pentru atragerea investițiilor străine în Moldova și promovarea exporturilor moldovenești peste hotarele țării. Acesta este implementat în prezent de guvern în cooperare cu Organizația de Promovare a Exporturilor în Moldova (MEPO) și Asociația Investitorilor Străini (FIA). Această parte a proiectului se va axa pe crearea bazei de date a ISD, lansarea evenimentelor pentru investitorii străini, definirea și crearea unui program de legătură IMM și efectuarea unei evaluări a curenților în materie de aptitudini.

De asemenea, Investment Compact a inclus Moldova în Indicele reformei investiționale (IRI) pentru țările ESE, emis pentru prima dată în noiembrie 2006. IRI este o sinteză a performanței fiecărei țări în reformarea politicilor investiționale.

4.2.6 Grupul Băncii Mondiale

Moldova a aderat la **Banca Mondială** (BM) în 1992 și la Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID) în 1994. În 1997, Moldova era o țară eligibilă pentru finanțare mixtă de la BIRD/AID. Urmare a crizei financiare din 1998, țara a devenit eligibilă pentru obținerea creditelor concesionale de la AID. Din momentul aderării la Banca Mondială, Moldova a beneficiat de finanțarea a 35 operațiuni, inclusiv 7 împrumuturi de ajustare BIRD și credite AID, în sumă totală de 656 milioane de dolari SUA, din care 466 milioane de dolari SUA au fost disbursate până în prezent. La moment, 13 operațiuni se află în proces de implementare, cu angajamente totale de 171 milioane de dolari SUA, 54% din care au rămas nedisbursate. Alte trei operațiuni se află la etapă de pregătire (servicii de sănătate și asistență socială, sectorul drumurilor și creditul pentru susținerea reducerii sărăciei), cu o sumă totală de 43 milioane de dolari SUA. Împrumuturile se axau inițial pe ajustarea structurală, construcția unui sector privat atât în agricultură, cât și în industrie și îmbunătățirea managementului economic și financiar în sectorul energetic.

Actuala Strategie de asistență pentru țară (SAT) a fost adoptată de BM pentru Moldova în decembrie 2004 și este prevăzută pentru perioada anilor 2005-2008. Aceasta corespunde prevederilor SCERS prin scopul său general de a contribui la reducerea sărăciei. Drept rezultat al unei evoluții îmbunătățite a portofoliului și al gradațiilor din Evaluarea politicilor și instituțiilor țării (EPIT), asistența preconizată a fost majorată până la suma de 130 milioane de dolari SUA. Sprijinul bugetar depinde, printre altele, de o antecedentă solidă de îmbunătățiri în mediul de afaceri și guvernanta sectorului public.

Din momentul în care Moldova a devenit membru în 1995 al **Corporației Financiare Internaționale** (CFI), aceasta a angajat 77 milioane de dolari SUA din fondurile proprii și a negociat alocarea a 25 milioane de dolari SUA prin consorții pentru susținerea sectoarelor energetic, de telecomunicații, agro-business, IMM și financiar. Suplimentar, CFI a susținut proiecte de asistență tehnică în domeniul bancar, turism, producere a vinului, prelucrare a produselor alimentare și a industriei de prelucrare a pielii. În continuare, CFI va continua să acorde sprijin prin asistență pentru dezvoltarea întreprinderilor private, acordarea finanțării de lungă durată prin intermediul băncilor locale și acordarea asistenței în atragerea investitorilor străini de importanță strategică.

Strategia curentă a CFI în Moldova are ca scop acordarea ajutorului pentru dezvoltarea întreprinderilor private, în special prin acordarea finanțării de lungă durată prin intermediul băncilor locale, și consolidarea sectorului bancar din Moldova. CFI va urmări de asemenea posibilitatea susținerii dezvoltării infrastructurii, care este de o importanță vitală pentru creșterea economică din sectorul privat și reducerea sărăciei în Moldova.

Moldova este membru al **Agenției Multilaterale pentru Garantarea Investițiilor** (AMGI) din 1993. Garanțiile AMGI au facilitat investiții străine directe în valoare de circa 63,7 milioane de dolari SUA în sectoarele energetic, financiar și imobiliar. De asemenea, aceasta a fost implicată în medierea disputelor (în domeniul energiei

electrice) și a acordat asistență tehnică în formularea și implementarea strategiilor de atragere a investițiilor străine directe, acordând recomandări și asistență organizațiilor publice și private în domeniile de construire a imaginii, direcționare sectorială, informarea publicului și diseminarea informației. Serviciul on-line al AMGI dispune de 153 de documente privind oportunitățile investiționale și alte chestiuni de reglementare și aspect juridic.

4.2.7 Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Moldova a devenit membru al Organizației Națiunilor Unite în 1992. De atunci, un șir de Agenții ONU și-au lansat programele de asistență pentru Republica Moldova.

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) este agenția principală ONU care sprijină coordonarea activităților pentru dezvoltare ale Națiunilor Unite. Aceasta acordă consultanță în elaborarea politicilor publice și ajută la construirea unei capacități umane și instituționale care ar genera o creștere durabilă și echitabilă. Programul de țară actual al PNUD cuprinde perioada anilor 2007-2011. Programul de țară vizează două domenii principale: buna guvernare și dezvoltarea regională și locală. Intervențiile specifice ale programului și-au propus drept scop modernizarea administrației publice naționale, îmbunătățirea procesului de formulare a politicilor cu participarea sporită a societății civile, creșterea eficacității sistemului judiciar printr-un acces mai mare la justiție și respectarea drepturilor omului, consolidarea gestiunii resurselor naturale și promovarea dezvoltării locale și regionale. Bugetul pentru acest program cu durata de cinci ani este estimat la aproximativ 35 milioane de dolari SUA.

4.3 Donatorii bilaterali principali⁴

Danemarca activează în Moldova din 1998, având drept obiectiv principal soluționarea problemelor de mediu și susținerea ONG-urilor. Până acum sprijinul Danemarcei pentru Moldova a inclus 21 de proiecte în cadrul Programului danez de vecinătate și patru proiecte în cadrul Politicilor și Asistenței Umanitare și Cooperării între ONG-uri. În 2006, Danemarca a angajat circa 100.000 de euro pentru a un film despre traficul de ființe umane în Moldova.

Moldova a fost inclusă într-un Program regional pentru combaterea traficului de ființe umane (împreună cu Ucraina și Belarus) finanțat de Danemarca. Programul a fost lansat în 2005 și va dura trei ani. Danemarca a alocat Moldovei 1,15 milioane de euro pentru anii 2005-2008. Programul se axează pe activități de prevenire (inclusiv campanii de informare pentru grupurile vulnerabile), aplicarea legislației și crearea capacității autorităților și organizațiilor societății civile. Programul, care este gestionat de OIM, operează în contextul cadrelor naționale și regionale existente, în cooperare cu OSCE și La Strada.

Germania și Moldova au avut o cooperare economică bilaterală din 1993. Urmare a celor mai recente consultări bilaterale din noiembrie 2006, Germania a angajat 14,2 milioane de euro sub formă de cooperare financiară și 3,2 milioane de euro sub formă de cooperare tehnică pentru următorii doi ani. Cooperarea bilaterală are drept scop principal reducerea migrației și a sărăciei prin promovarea economiei de piață și a

⁴ În ordine alfabetică (*Nota traducătorului – în versiunea engleză*).

creșterii economice durabile, facilitarea restructurării financiare (creditele KMU) și susținerea infrastructurii sociale (prin participarea în cadrul Fondului de investiții sociale din Moldova, finanțat de Banca Mondială). Proiectele noi vor sprijini IMM, investiții în infrastructură și măsuri de armonizare cu standardele UE în sectorul agricol.

În perioada anilor 2001-2006, **Italia** a oferit peste 2 milioane de euro în asistență tehnică, inclusiv pentru formarea bancherilor, sistemul judiciar (în special în domeniul drepturilor omului) și lucrătorii sociali, precum și pentru crearea centrelor de protecție a minorilor. Majoritatea proiectelor au fost implementate de ONG-uri. În 2005, Italia, în cooperare cu OIM, a lansat o inițiativă de 1,5 milioane de euro pentru combaterea migrației ilegale și a traficului de minori. Prima fază a acestei inițiative va expira la finele anului 2007 și în prezent se examinează faza a doua. De asemenea, Italia explorează posibilitatea unei contribuții de 200.000 de euro pentru cofinanțarea unui proiect cu privire la remitențe. Proiectul va fi cofinanțat împreună cu Comisia Europeană și implementat de OIM și ILO.

Asistența tehnică oferită de **Olanda** urmează să contribuie la dezvoltarea unei economii de piață, fortificarea competitivității, modernizarea întreprinderilor din sectorul privat și dezvoltarea unor procese durabile de producție în industrie și agricultură. Începând cu anul 2005, societăți mixte moldo-olandeze pot fi eligibile pentru granturi în cadrul Programului olandez pentru cooperare cu piețele în curs de apariție (care dispune de un buget anual de 51 milioane de euro pentru 42 de țări).

Norvegia a oferit sprijin în direcția dezvoltării democratice, economice și sociale a Republicii Moldova începând cu anul 1994. Asistența Norvegiei se axează în principal asupra îmbunătățirii controlului la frontieră, retragerea sau distrugerea munițiilor din Transnistria, dezvoltarea statisticii, îmbunătățirea instalațiilor și instituțiilor medicale, asistență acordată copiilor cu deficiențe și combaterea tuberculozei.

Suedia a început să ofere sprijin Moldovei în 1996, prin numirea unui consilier pe lângă guvern în cadrul unui proiect de promovare a democrației administrat de PNUD. Începând cu anul 1998, **Agencia Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (Sida)** a alocat aproximativ 38 milioane de euro. Strategia actuală a Sida (2007-2010) se axează pe promovarea guvernantei democratice, competitivitatea sporită în zonele rurale și reducerea vulnerabilității energetice. Mai multe proiecte în domeniul migrației, sectorul social și piața muncii, rămase din perioada strategiei precedente, vor fi excluse treptat pe parcursul anilor ce urmează. Suedia are un sistem bugetar flexibil. Fondurile sunt alocate conform necesităților și capacităților de care dispune țara-beneficiar. Obiectivul Sida este de a majora volumul cooperării până la o sumă anuală de 11 milioane de euro.

Elveția activează în Moldova începând cu anul 2000, acordând asistență în special sub formă de ajutoare umanitare. Din 2004, **Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)** și-a concentrat eforturile de susținere în special asupra sectoarelor economic și social. Secretariatul Elvețian pentru Afaceri Economice (SECO) a finanțat proiectul de asistență al Băncii în domeniul reformei ipotecare

Departamentul pentru Dezvoltare Internațională al Marii Britanii activează în Moldova din anul 1991 și a alocat circa 12 milioane de lire sterline în calitate de asistență tehnică. Volumul anual al asistenței tehnice s-a aflat în creștere în ultimii ani, ajungând de la 1 milion de lire sterline în 1999 până la circa 3 milioane de lire sterline anual în 2006. Programul curent este planificat pentru perioada anilor 2004-2007 și este concentrat asupra îmbunătățirii guvernantei și a mediului instituțional cu scopul

reducerii sărăciei, promovării unei creșteri economice durabile în favoarea celor pauperizați, soluționării conflictelor și promovării relațiilor pașnice.

Din 1990 până în 2005, **Statele Unite ale Americii** au alocat Moldovei peste 672 milioane de dolari SUA sub formă de asistență. Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) este agenția principală a Statelor Unite care gestionează și implementează programele de asistență externă în Moldova. USAID se axează pe trei obiective în materie de politici în Moldova: 1) creșterea economică; 2) guvernanta corectă și democrată; și 3) investițiile în resurse umane. Programele de creștere economică sprijină dezvoltarea afacerilor și a industriei, intermedierea financiară și investițională și ameliorarea cadrului de reglementare a afacerilor în Moldova. Activitățile ajută la stimularea creșterii economice și creșterea oportunităților de ocupare a cetățenilor Moldovei, prin sporirea competitivității produselor moldovenești pe piețele internaționale și prin crearea unui mediu de afaceri și a unui climat investițional care să susțină și să ofere recompense pentru performanța competitivă a întreprinderilor. De asemenea, asistența își propune drept scop sporirea oportunităților economice și reducerea șomajului în rândul grupurilor vulnerabile, în special în rândul femeilor supuse riscului de traficare. Programele de guvernanta ajută la promovarea unui mediu politic mai descentralizat, participativ și democrat prin crearea condițiilor necesare pentru dezvoltarea unei conduceri politice locale mai eficiente și participarea sporită a cetățenilor în procesele decizionale. În ceea ce privește statul de drept, acțiunile sunt direcționate spre consolidarea integrității și eficienței sistemului judiciar și spre creșterea nivelului de încredere a cetățenilor în instituțiile și structurile care creează, adjucează și aplică legea. Reforma instituțională la nivel macro este de asemenea sprijinită, cu accent pe combaterea corupției și ameliorarea serviciilor în sectorul public prin încorporarea unor structuri și principii mai transparente și democratice în sistemele de guvernanta din Moldova. Programele investiționale în resursele umane se concentrează asupra celor mai stringente probleme în sănătatea publică, precum tuberculoza, HIV/SIDA și hepatita virală B și C. În decembrie 2006, Moldova și Statele Unite au semnat un Acord de Program Preliminar (APP) cu Corporația Provocările Mileniului în sumă de 24,7 milioane de dolari SUA, care are drept scop reducerea corupției în cadrul guvernului. Implementarea APP a început în 2007. Implementarea cu succes a APP, împreună cu sprijinul continuu al guvernului față de reforme, ar putea genera oportunități pentru un program Compact mult mai amplu al Corporației Provocările Mileniului.

ANEXA 1 – OPERAȚIUNILE SEMNATE DE BANCĂ ȘI PROIECTELE DIN PORTOFOLIU

Tabelul 1: Angajamentele și portofoliul net pe sectoare, conform situației din iunie 2007

Sector	ANGAJAMENTE (milioane €)					PORTOFOLIUL NET (milioane €)		
	Nr. de proiecte	Costul total al proiectului	Contribuția BERD	Cota BERD în valoarea totală	Disbursat	Nr. de proiecte	Portofoliu	% din portofoliu
Instituții financiare	29	78,7	78,7	35%	54,3	18	28,5	32%
Infrastructură	13	243,9	94,5	42%	70,5	10	47,1	52%
<i>Energetică</i>	3	60,9	28,0	12%	28,0	3	16,9	19%
<i>Apă și canalizare</i>	1	29,0	15,6	7%	15,6	1	8,8	10%
<i>Transport</i>	5	146,3	44,2	20%	23,1	3	15,4	17%
<i>Telecomunicații</i>	4	7,7	6,8	3%	3,8	3	6,0	7%
Sectorul privat	16	85,4	51,5	23%	44,0	10	14,4	16%
<i>Agro-business</i>	11	78,5	45,1	20%	41,8	5	8,2	9%
<i>Industria generală</i>	1	0,7	0,4	0%	0,4	1	0,2	0%
<i>Instituții financiare regional</i>	4	6,2	6,1	3%	1,8	4	6,0	7%
Total pe țară	58	407,9	224,8	100%	168,8	38	89,9	100%

Tabelul 2: Angajamentele și portofoliul net pe categorii și tipuri de investiții, conform situației din iunie 2007

	ANGAJAMENTE (milioane €)					PORTFOLIUL NET (milioane €)			
	Nr. de proiecte	Costul total al proiectului	Contrib. BERD	Cota BERD în valoarea totală	Disbursat	Portofoliu	% din portofoliu	Obligațiuni necontract.	Active oper.
<i>Privat</i>	50	200,4	144,8	64%	101,4	63,0	70%	18,5	44,5
<i>Public</i>	8	207,5	79,9	36%	67,4	26,9	30%	12,5	14,4
Total pe țară	58	407,9	224,8	100%	168,8	89,9	100%	31,0	58,9
<i>Statal</i>	8	222,7	95,5	43%	83,0	26,2	29%	12,5	13,7
<i>Nestatal</i>	50	185,3	129,2	57%	85,8	63,7	71%	18,5	45,2
Total pe țară	58	407,9	224,8	100%	168,8	89,9	100%	31,0	58,9
<i>Datorii</i>	39	328,2	164,7	73%	139,3	65,7	73%	21,5	44,2
<i>Investiții în capital propriu</i>	9	16,9	16,7	7%	10,0	16,6	19%	6,7	9,9
<i>Garanții</i>	1	1,9	1,9	1%	0,0	0,0	0%	0,0	0,0
<i>Datorii + Investiții în capital propriu</i>	5	47,7	28,2	13%	19,5	0,9	1%	0,0	0,9
<i>Garanții + Datorii</i>	4	13,3	13,3	6%	0,0	6,7	7%	2,7	3,9
Total pe țară	58	407,9	224,8	100%	168,8	89,9	100%	31,0	58,9

Tabelul 3: Angajamentele și portofoliul net, conform situației din iunie 2007

	ANGAJAMENTE (milioane €)						PORTOFOLIUL NET (milioane €)			Public / Privat	Anul semnării
	Costul total al pr.	Datorii	Inv. CP	Garanții	Contr. BERD	Disbursat	Portofoliu	Obligații necontract.	Active oper.		
Instituii financiare											
Linie de credit Victoriabank	3.2	3.0	0.2		3.2	3.2	0.2		0.2	Privat	1995
Linie de credit Moldova-Agroindbank	14.6	14.6			14.6	14.6				Privat	1995
Proiect de microcreditare – MobiasBanca	0.5	0.5			0.5	0.5				Privat	1996
Proiect de microcreditare – Victoriabank	0.5	0.5			0.5	0.5				Privat	1996
Proiect de microcreditare – Universalbank	0.5	0.5			0.5	0.5				Privat	1996
Proiect de microcreditare – Moldova-Agroindbank	0.9	0.9			0.9	0.9				Privat	1996
Majorare de capital Victoriabank	0.2		0.2		0.2	0.2	0.2		0.2	Privat	1997
Împr. convertibil de rang superior Moldova-Agroindbank	7.7	5.9	1.8		7.7	7.7				Privat	1998
Majorare de capital II Victoriabank	0.2		0.2		0.2	0.2	0.2		0.2	Privat	1999
PFC regional: Victoriabank	3.7			3.7	3.7		0.0			Privat	1999
PFC regional: Moldova-Agroindbank	1.9			1.9	1.9					Privat	1999
PFC regional: Moldindconbank	2.2			2.2	2.2					Privat	2000
ProCredit Moldova (MI în trecut)	0.7	0.7			0.7	0.7	0.7		0.7	Privat	2000
Linie de credit II Victoriabank	3.0	3.0			3.0	3.0				Privat	2001
Linie de credit II Moldova-Agroindbank	4.4	4.4			4.4	4.4				Privat	2002
PFC regional: MobiasBanca	6.7	0.0		6.7	6.7		5.6	1.7	3.9	Privat	2002
Linie de credit III Victoriabank	3.0	3.0			3.0	3.0	1.3		1.3	Privat	2003
MCFF – Victoriabank FRP (Full Recourse Portion)	1.5	1.5			1.5	1.2	0.8	0.3	0.5	Privat	2004
Linie de credit IMM MobiasBanca	1.5	1.5			1.5	1.5	1.1		1.1	Privat	2004
Linie de credit Moldindconbank (MICB)	3.7	3.7			3.7					Privat	2004
MCFF – MobiasBanca FRP (Full Recourse Portion)	2.2	2.2			2.2	0.7	2.2	1.5	0.7	Privat	2005
ProCredit Moldova	1.5	1.5			1.5	1.5	1.5		1.5	Privat	2005
Banca Socială – Linie de credit IMM	5.0	5.0			5.0	4.8	5.0	0.2	4.8	Privat	2005
PFC regional: Banca Socială	0.7	0.0		0.7	0.7		1.0	1.0		Privat	2005
TIT MFI FW nebanca – Corporatia de Finanțare Rurală	0.6	0.6			0.6	0.6	0.4		0.4	Privat	2005
Moldova MMF - MobiasBanca	2.2	2.2			2.2	2.2	2.2		2.2	Privat	2006
Moldova MMF - Banca Socială	3.0	3.0			3.0	1.0	3.0	2.0	1.0	Privat	2006
Linie de credit II MobiasBanca	2.2	2.2			2.2	1.1	2.2	1.1	1.1	Privat	2006
TIT MFI nebanca Cadru II - Microinvest	0.7	0.7			0.7	0.4	0.7	0.4	0.4	Privat	2007
Infrastructură											
Energetică											
Proiectul de eficiență energet. din Chișinău, Termocom	18.0	7.3	5.9		7.3	7.3	2.0		2.0	Public	1995
Investiții în CP pentru distr. electricității în Moldova	5.9				5.9	5.9	5.9		5.9	Privat	2001
Împrumut pentru distribuția electric. post-privatizare	37.0	14.8			14.8	14.8	9.0		9.0	Privat	2001
Alimentarea cu apă și canalizarea											
Reab. serv. de aliment. cu apă în Chișinău, Apă Canal	29.0	15.6			15.6	15.6	8.8		8.8	Public	1997
Transport											
Proiectul de reabilitare a drumurilor	11.8	8.5	1.3		8.5	8.5	2.9		2.9	Public	1995
Proiectul terminalului petrolier de la Giurgiulești	28.1	7.3			8.6					Privat	1996
Modernizarea aeroportului internațional Chișinău	8.9	6.5			6.5	6.5				Public	1998
Danube Logistics	8.0	8.0			8.0	8.0				Privat	2005
Proiectul de reabilitare a drumurilor în Moldova	89.5	12.5			12.5	0.0	12.5	12.5		Public	2007
Telecomunicații											
Eurovision - NRT Moldova	1.2	0.7			0.7	0.7				Public	1993
MCFF – Sub-împrumut MobiasBanca Sun Comm.	0.5	0.2			0.2	0.2	0.1		0.1	Privat	2006
SUN Communications - Datorii	4.0	4.0	1.9		4.0	1.0	4.0	3.0	1.0	Privat	2007
SUN Communications – Capital propriu	2.0	0.0			1.9	1.9	1.9		1.9	Privat	2007
Sectorul privat											
Agro-business											
Proiectul de promovare a exportului de vinuri	43.2	22.8			22.8	22.8				Public	1994
Emiterea acțiunilor prefer. cumulat. GCC	6.0	6.0			6.0	6.0				Public	2001
Moldova/WJ/2003/Programul certificării de depozite	9.0	4.5			4.5	4.5				Privat	2003
MCFF – Sub-împrumut Victoriabank Orhei Vit	2.0	1.0			1.0	1.0				Privat	2004
MCFF – Sub-împrumut Victoriabank Trans Oil	1.5	0.7			0.7	0.7				Privat	2004
Glass Container Company	6.0	2.1			2.1	2.1	0.7		0.7	Privat	2005
MCFF – Sub-împrumut Victoriabank Bucuria	2.9	0.7	2.4		0.7	0.7	0.5		0.5	Privat	2005
FID - Orhei Vit	2.4				2.4		2.4	2.4		Privat	2005
MCFF – Sub-împrumut MobiasBanca Basarabia	1.3	0.7			0.7	0.5	0.6	0.1	0.5	Privat	2006
MCFF – Sub-împrumut Dionysos	0.2	0.2			0.2					Privat	2006
FCD Orhei Vit	4.0	4.0			4.0	3.5	4.0	0.5	3.5	Privat	2006
Industria generală											
MCFF- Sub-împrumut Victoriabank Protos SA	0.7	0.4			0.4	0.4	0.2		0.2	Privat	2005
Regional											
Fondul european pentru Europa de sud-est	2.0	0.0	1.2		2.0	1.3	1.9	0.7	1.2	Privat	2006
Fondul de capital propriu Bluehouse	1.3	0.0	1.8		1.2	0.2	1.2	1.0	0.2	Privat	2006
Fondul co-investițional BSR Europa	1.8	0.0	1.1		1.8		1.8	1.8		Privat	2006
Fondul pentru accesione balcanică	1.1	0.0	0.0		1.1	0.3	1.1	0.8	0.3	Privat	2006
Total pe țară	407.9	189.6	20.0	15.2	224.8	168.8	89.9	31.0	58.9		

Tabelul 4: Proiectele din portofoliu, conform situației din iunie 2007

Sector	Contrib. BERD (milioane €)	% din total finan.	Nr. de proiecte	% din total nr. de proiecte
Instituții financiare	37,2	40%	13	50%
• Linii de credit IMM	6	7%	3	12%
• Linii de credit MI	7	8%	1	4%
• Garanții MI	4	4%	3	12%
• Linii ipotecare	7,5	8%	3	12%
• MCFF	9	10%	1	4%
• PFC	1	1%	1	4%
• Investiții în capital propriu	2,7	3%	1	4%
Sectorul privat	14,8	16%	9	35%
• Sub-proiecte MCFF	4,8	5%	8	31%
• Împrumuturi	10	11%	1	4%
Infrastructură	40	43%	4	15%
• Transport	15	16%	2	8%
• Electricitate & energie	20	22%	1	4%
• Municipal	5	5%	1	4%
Total	92,0	100%	26	100%
Privat	52	57%	22	85%
Public	40	43%	4	15%

ANEXA 2 – EVALUAREA MEDIULUI POLITIC

Concordanța cu Articolul 1

Moldova și-a asumat angajamentul și a progresat în aplicarea principiilor democrației bazate pe pluripartitism, pluralism și economia de piață în conformitate cu Articolul 1 al Acordului de Înființare a Băncii. Totuși, antecedenta reformelor de democratizare și instituire a principiilor economiei de piață pe durata strategiei precedente a fost neuniformă. Domeniile specifice de îngrijorare includ statul de drept, lipsa independenței sistemului judiciar și încercările continue de subminare a libertății presei.

Responsabilitatea politică

Conform Constituției sale, Moldova este o democrație parlamentară pluripartitistă, în care Parlamentul monocameral este ales prin reprezentare proporțională, iar președintele este ales de Parlament. Președintele numește prim-ministrul, care formează Guvernul. Candidaturile prim-ministrului și ale membrilor Guvernului sunt supuse aprobării de către Parlament. În principiu, Constituția, conform amendamentelor din 2000, prevede separarea puterilor, un mecanism de echilibrare a sistemului și o justiție independentă. În practică, executivul are puteri vaste, iar modalitățile de contrapondere a privilegiilor executivului sunt destul de slabe.

Cetățenii moldoveni au dreptul de a-și schimba guvernul prin intermediul alegerilor periodice care au loc în baza sufragiului universal. Alegerile în Moldova au fost evaluate ca fiind în general libere și corecte de către observatorii internaționali, deși au fost depistate și unele probleme. Cele mai recente alegeri parlamentare din martie 2005 au corespuns majorității standardelor internaționale pentru alegeri democratice, conform OSCE. Totuși, s-au atestat anumite carențe într-un șir de domenii importante pentru un proces electoral competitiv, precum condițiile egale de petrecere a campaniei electorale pentru formațiunile participante la scrutin și echilibrul și accesul presei.

Rezultatele alegerilor parlamentare din 2005 au readus la putere Partidul Comuniștilor din Republica Moldova, cu 56 din 101 de fotolii parlamentare. Al doilea cel mai mare partid de opoziție, Partidul Popular Creștin Democrat, s-a mișcat într-o ‘opoziție constructivă,’ devenind *de facto* un partener al coaliției. Această alianță neașteptată a fost facilitată de adoptarea de către CPRM a unei direcții reformatoare, pro-europene la finele anului 2004. Tranziția în orientarea politicilor a generat angajamente față de agenda reformelor economice și politice, după cum sunt specificate în SCERS adoptată în 2004, Planul de Acțiuni Moldova-UE adoptat în 2005 și Mecanismul de reducere a sărăciei și creștere economică (PRGF) al FMI adoptat în 2006.

Aceste angajamente s-au soldat cu un spectru vast de inițiative pentru reforma legislativă, majoritatea cărora au fost elaborate cu participarea organizațiilor internaționale și a donatorilor bilaterali. Totuși, în multe domenii esențiale – precum independența presei, reforma sistemului judiciar, respectul pentru libertatea asocierii, politicile de concurență și stabilirea unei concurențe loiale în cadrul economiei – implementarea reformelor a fost nesatisfăcătoare. În încercarea de a soluționa unele dintre aceste carențe în implementare, Moldova și Statele Unite au semnat în decembrie 2006 un Acord de Program Preliminar

al Corporației Provocările Mileniului în sumă de 24,7 milioane de dolari SUA, care are drept scop reducerea corupției în cadrul guvernului și consolidarea statului de drept. Guvernul include obiectivele sale din SCERS, Planul de Acțiuni Moldova-UE și PRGF într-un nou Plan Național pentru Dezvoltare, ce urmează a fi promulgat în toamna anului 2007.

În Moldova se atestă prezența unui sector de ONG-uri active și tot mai profesioniste, cu un angajament demonstrat față de colaborarea în parteneriat cu guvernul în vederea soluționării provocărilor întâmpinate în implementarea reformelor și pe plan politic. Totuși, multe ONG-uri se confruntă cu un mediu operațional dificil din cauza constrângerilor financiare și obstacolelor instituționale, unele dintre acestea provenind din intervenția statului. De exemplu, statul a întreprins pași cu scopul limitării accesului ONG-urilor la resursele externe de finanțare și multe ONG-uri se plâng de barierele administrative și presiunile politice din partea autorităților naționale și locale. În unele sectoare sensibile, precum libertatea presei și drepturile civile/politice, aceasta este deosebit de problematică. Paradoxal, autoritățile naționale și locale au încercat să întărească societatea civilă prin crearea câtorva ONG-uri sponsorizate de stat, care concurează pentru (și în unele cazuri alocă) finanțare din sursele oficiale.

Statul de drept

Constituția stipulează un sistem judiciar independent și legislația favorabilă pentru protecția independenței judiciare este, în mare parte, deja adoptată. Curtea constituțională, care deține autoritate exclusivă în asigurarea constituționalității tuturor legilor și hotărârilor, este considerată ca fiind echitabilă și independentă. Totuși, în practică au fost semnalate rapoarte credibile de exercitare a presiunii politice, ce a influențat hotărârile instanțelor judecătorești, iar corupția în rândul judecătorilor se consideră a fi un fenomen răspândit pe larg.

Corupția rămâne în continuare o problemă serioasă în Moldova. În anul 2006, Moldova a înregistrat un scor de 3,2 din 10 puncte posibile la capitolul Indicele de percepere a corupției (IPC) al *Transparency International*, unde 10 este gradul minim de corupție. Chiar dacă acest scor depășește pragul de 3 puncte stabilit de *Transparency International* pentru corupția “vertiginoasă”, în clasament Moldova deține doar locul 79 din 163 de țări la indicii respectiv pentru anul 2006. Studiile naționale relevă de asemenea o incidență înaltă a corupției în câteva domenii ale afacerilor și ale sferei sociale, iar experții sugerează că situația ar putea fi și mai gravă decât indică studiile, deoarece multe persoane nu preferă să le vorbească interviuatorilor în mod deschis despre corupție. Reprezentanții IMM din Moldova raportează corupția drept un obstacol major în desfășurarea afacerilor pentru companiile mici, în particular la capitole precum, de exemplu, vama și importurile, licențierea și înregistrarea afacerilor, colectările fiscale și inspecțiile. Acest fapt este susținut și de sondaje, precum Studiul BERD/Băncii Mondiale cu privire la mediul de afaceri și performanța întreprinderilor.

Ca parte componentă a angajamentelor sale, asumate conform Planului de Acțiuni Moldova-UE, SCERS și altor diverse programe guvernamentale, autoritățile au alocat mai multe resurse pentru combaterea problemelor aferente corupției și statului de drept precar. Referitor la prima, abordarea vehiculată de autorități implică acțiuni de reducere a intervențiilor de stat arbitrare în economie prin intermediul dereglementării, inclusiv

aplicarea principiului ghilotinei față de întreaga legislație, precum și măsuri de reformare a sectorului public, inclusiv reducerea anvergurii birocrăției de stat și crearea unui serviciu public profesional și bine-remunerat. În ceea ce ține de fortificarea statului de drept, Planul de Acțiuni Moldova-UE include componente axate pe fortificarea aplicării legilor și creșterea eficienței, independența și imparțialitatea sistemului judiciar.

Ca rezultat al acestor inițiative realizate de autoritățile din Moldova și donatorii săi multilaterali și bilaterali, începând cu anul 2004, atunci când corupția în Moldova părea să se fi agravat atât în termeni absoluți, cât și în termeni relativi, s-a înregistrat o evoluție pozitivă. Clasamentul Moldovei s-a schimbat de la centila 78 la scară globală raportată în anul 2004 la centila 48 la scară globală către anul 2006, schimbându-și poziționarea în clasament de pe locul 20 pe locul 11 în rândul țărilor în curs de tranziție. Potrivit IPC, în anul 2006, Moldova înregistra cel mai scăzut nivel al corupției percepute din tot spațiul țărilor CSI. Însă, în pofida acestor realizări, corupția continuă a fi răspândită.

Drepturile omului și drepturile civile

În linii generale, legislația Moldovei respectă obligațiile pe care le-a asumat în fața Consiliului Europei și OSCE de a se conduce de standardele democratice de guvernare și garantarea protecției drepturilor omului și a drepturilor civile. Constituția stipulează libertatea exprimării și a presei, libertatea afilierii, asocierii și a confesiunilor religioase. Totuși, deseori se atestă curențe majore în implementarea angajamentelor internaționale asumate de țară în domeniile respective. Acest „decalaj în implementare” este accentual de faptul că Guvernul Republicii Moldova a fost constatat să fi încălcat angajamentele sale, asumate conform Convenției Europene privind Drepturile Omului, în 18 din cele 20 de cazuri inițiate de către cetățenii din Moldova contra sa la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

Un capitol important ce prezintă motive de îngrijorare este libertatea presei în Moldova, care rămâne în continuare precară. Jurnaliștii independenți și investigativi raportează niveluri înalte de interferență administrativă, în particular vizavi de raportarea corupției în rândul autorităților. În Moldova există aproximativ 80 de posturi și canale oficial înregistrate de TV și radio. Deși a crescut numărul de posturi de media aflate în proprietate privată, multe din acestea continuă să beneficieze de subvenții considerabile din partea guvernului sau a altor cercuri cu afiliere politică. Guvernul mai are încă de implementat obligațiile sale de transformare a companiei aflate în proprietatea statului, TeleRadio Moldova, într-un concern media veridic independent, sau de depolitizare a nominalizărilor în executivul reglementatorului mass-media, Consiliul de Coordonare a Audiovizualului. „Privatizarea” de la începutul anului 2007 a celor două posturi municipale, postul de televiziune din Chișinău „EuroTV” și stația radio „Antena C”, a fost efectuată într-un mod netransparent. EuroTV și Antena C erau cunoscute pentru politicile sale editoriale independente și constituiau unicele posturi de media ce ofereau o abordare echilibrată a alegerilor în consiliile locale din anul 2003, condiționând alegerile precum că „privatizarea” lor a fost intenționată să atenueze reflectarea echilibrată din partea acestora a alegerilor în consiliile locale din mai 2007.

Spre deosebire, presa scrisă din Moldova este diversă și oferă o varietate de opinii politice, însă este supusă unor presiuni din partea autorităților. Mai mult ca atât, piața de desfacere a publicațiilor nu este bine dezvoltată. Drept rezultat, publicațiile independente

activează sub presiune comercială permanentă și raportează faptul că autoritățile întreprind tentative de constrângere a independenței acestora și a politicilor lor editoriale prin exercitarea presiunilor asupra publiciștilor în tentativa de direcționare a politicilor editoriale.

Traficul de ființe umane rămâne a fi o problemă importantă pentru Moldova, care este o țară de origine semnificativă a persoanelor traficate. Majoritate persoanelor traficate sunt femei și copii traficați pentru exploatare sexuală, deși traficarea se face și cu scopul muncii forțate, cerșitului, crimei și comerțului cu organe. Sărăcia, rețeaua de securitate socială subdezvoltată, nivelul înalt al șomajului, discriminarea femeilor și violența domestică au fost citate ca factori care stau la baza traficului cetățenilor moldoveni. Conform OSCE, Moldova este privită și ca un centru de traficare, persoanele fiind traficate prin Moldova din Transnistria și alte țări din regiunea CSI. Victimele din Moldova sunt traficate spre Europa de vest, Europa de sud-est, Orientul Mijlociu, fosta Uniune Sovietică (în special Rusia) și Statele Unite. Conform Organizației Internaționale pentru Migrație, în 2004 majoritatea victimelor din Moldova au fost traficate spre Turcia (45%), urmată de Europa de sud-est (18%), Orientul Mijlociu (15%), Rusia (11%) și Europa de vest (8%).

Guvernul Republicii Moldova este implicat activ în combaterea traficului de ființe umane. Codul penal și Codul de procedură penală include traficul de ființe umane ca o infracțiune separată începând cu anul 2003, iar în 2005 Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Convenția ONU împotriva crimei organizate transfrontaliere, inclusiv Protocolul de la Palermo privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor. În septembrie 2005 a intrat în vigoare Planul Național revăzut de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, iar în decembrie 2005 a fost adoptată legea cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. În pofida acestor măsuri, Raportul Departamentului de Stat al SUA privitor la traficul de persoane pentru 2007 a plasat Moldova pe o poziție mai joasă, coborând-o de la "nivelul 2" la „nivelul 2 pe Lista de monitorizare”, pentru că autoritățile nu au demonstrat că guvernul întreprinde măsuri de eradicare a fenomenul de complicitate a funcționarilor publici în cele mai avansate forme de trafic.

Relațiile externe

Începând cu anul 2005, autoritățile moldovenești și-au declarat în mod repetat angajamentul față de promovarea procesului de integrare europeană. Politica europeană de vecinătate a UE oferă posibilitatea unui grad considerabil de integrare economică și cooperare politică. Această cooperare a fost oficializată începând cu februarie 2005 sub forma Planului de Acțiuni Moldova-UE, care abordează reforme cruciale la capitolul politici în domenii precum fortificarea instituțiilor democratice și a statului de drept, independența sistemului judiciar, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv libertatea presei și asocierii – toate domeniile pe care Raportul de progres PEV privind Moldova din decembrie 2006 le-a subliniat ca necesitând o atenție sporită pentru implementarea reformelor și convențiilor internaționale – precum și reforme structurale și ale mediului de afaceri, ale comerțului și ale vămii, la fel și combaterea traficului de ființe umane. În decembrie 2006, UE, în parteneriat cu principalii donatori multilaterali și bilaterali, au agreeat un pachet major de împrumuturi și

finanțare concesională în valoare totală de 1,2 miliarde de dolari SUA pentru perioada anilor 2007-2009. Astfel, UE și comunitatea donatorilor au accentuat necesitatea accelerării implementării reformelor care au fost adoptate în ultimii doi ani.

Relațiile cu România adiacentă, care a aderat la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007, au cunoscut careva tensiuni, cauzate de faptul că moldovenii care aveau posibilitatea să călătorească în trecut fără vize în și din România sunt nevoiți acum să solicite vize românești. S-a raportat că un număr impunător de moldoveni au solicitat cetățenie românească, pe care autoritățile din Moldova o percep ca pericol pentru viabilitatea economică și politică a independenței Moldovei.

Conflictul transnistrean a rămas în continuare înghețat pe durata perioadei strategice precedente. Cadrul de negociere al OSCE, sub format „5+2”, inclusiv Moldova, autoritățile transnistrene, Ucraina, Rusia și OSCE, plus Statele Unite și UE în calitate de observatori, a fost în mare parte inert începând cu debutul anului 2006. Au fost realizate anumite progrese în primul trimestru al anului 2006, atunci când autoritățile din Ucraina au convenit să implementeze acordul frontalier Moldova-Ucraina, potrivit căruia se impunea prezența timbrului vamal al Moldovei pentru toate exporturile ce traversau regiunea transnistreană a hotarelor moldo-ucrainene. Acest fapt a rezultat în suspendarea comerțului tranzit din partea autorităților transnistrene pe teritoriul Transnistriei și blocarea tuturor exporturilor din Transnistria. În pofida acestui fapt, un șir de întreprinderi mari din Transnistria și-au înregistrat activitățile sale de export la Chișinău.

Relațiile politice și economice ale Moldovei cu Federația Rusă au suferit o lovitură severă în anul 2006. În martie 2006, Rusia a impus o interdicție asupra importurilor moldovenești de vinuri, pe motiv că vinurile din Moldova erau contaminate cu pesticide și metale grele. În prima jumătate a anului 2006, compania de stat din Rusia Gazprom efectiv a dublat prețul la importul de gaze naturale pentru Moldova, ridicându-l de la 80 de dolari SUA pentru mia de metri cubi (tmc) la finele anului 2005 până la 160 de dolari/tmc începând cu debutul lunii iulie 2006. Aceste „șocuri externe gemene” au aplicat o lovitură considerabilă economiei Moldovei. Negocierile prelungite între cele două părți au rezultat eventual în încheierea unui acord cu autoritățile ruse privind reluarea limitată a importurilor de vinuri moldovenești – deși aceasta a fost amânată din cauza unor probleme „tehnice” persistente – și o majorare redusă a prețului la importul de gaze naturale în anul 2007.

ANEXA 3 – EVALUAREA LEGISLAȚIEI COMERCIALE A MOLDOVEI

Banca a efectuat și ajustează cu regularitate o serie de evaluări ale evoluției legislative în țările în care activează, cu accent asupra unor domenii selectiv referitoare la activitățile investiționale: piețele de capital, legislația cu privire la întreprinderi și guvernanta corporativă, concesiunile, insolabilitatea, tranzacțiile garantate și telecomunicațiile. Aceste instrumente existente evaluează atât calitatea legilor "pe hârtie" (numită "complexitate"), cât și modul practic de implementare a legilor (de asemenea numită "efectivitate"). Toate rezultatele disponibile ale acestor evaluări pot fi găsite la www.ebrd.com/law. Prezenta anexă oferă un rezumat al rezultatelor pentru Moldova, însoțite de comentarii critice ale juriștilor Băncii, care au efectuat evaluarea.

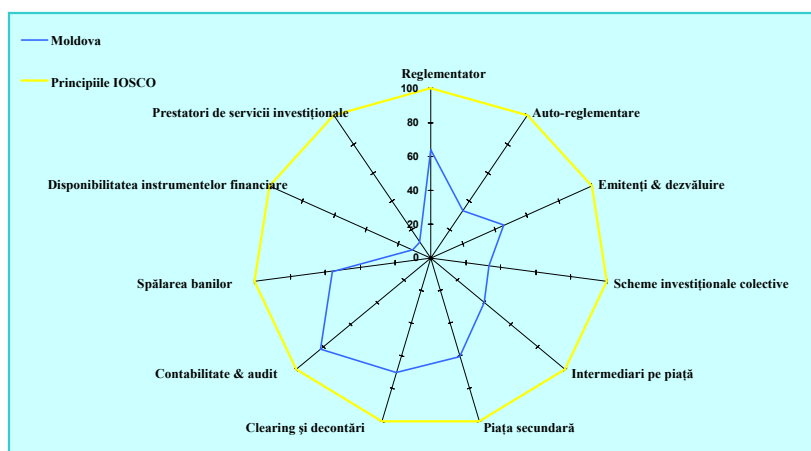
Piețele de capital

Legislația principală care reglementează piața de capital în Moldova este legea cu privire la piața valorilor mobiliare din 1998. Aceasta a fost modificată în 2005 și 2006 pentru a include noi prevederi referitoare la persoanele afiliate, ofertele de tender și administratori fiduciari, precum și drepturile acestora. În prezent sunt în discuție modificări majore la această lege.

Reglementatorul pieței valorilor mobiliare este Comisia Națională a Valorilor Mobiliare din Moldova. Comisia Națională a Valorilor Mobiliare este responsabilă pentru reglementarea, supravegherea și monitorizarea pieței valorilor mobiliare în Moldova în conformitate cu legea privind Comisia Națională a Valorilor Mobiliare din 1998. Autoritățile și-au exprimat intenția de a crea o entitate de reglementare consolidată responsabilă de sectorul financiar nebanca. Bursa de Valori din Moldova a fost creată în decembrie 1994 și a început să funcționeze în 1995. Totuși, activitatea de tranzacționare rămâne slabă și piața este subdezvoltată.

În 2005, Banca a analizat legislația Moldovei cu privire la piața valorilor mobiliare față de "*Obiectivele și principiile reglementării valorilor mobiliare*" publicate de către Organizația Internațională a Comisiilor de Valori Mobiliare (IOSCO). Rezultatele au demonstrat că legislația este de "*corespondere joasă*" cu standardele internaționale (vedeți diagrama ce urmează).

Calitatea legislației privind piața valorilor mobiliare –Moldova (2005)



Notă: Extremitatea fiecărei axe reprezintă scorul ideal, adică corespunderea cu standardele stabilite de IOSCO în *Obiectivele și principiile reglementării valorilor mobiliare*. Cu cât mai aproape e linia internă a diagramei de vârful axei, cu atât legislația în domeniul valorilor mobiliare din țară corespunde mai mult acestor principii.
Sursa: Evaluarea BERD a legislației pieței valorilor mobiliare, 2005.

Printre diversele neajunsuri evidențiate, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare nu este pe deplin independentă, iar prevederile referitoare la supravegherea pieței de către aceasta trebuie îmbunătățite. Comisia Națională a Valorilor Mobiliare poate impune amenzi, dar acestea sunt în mare parte inadecvate. De asemenea, legislația referitoare la organizațiile de auto-reglementare (OAR) este inadecvată și nu există proceduri care să asigure exercitarea de către OAR a drepturilor sale în interes public și cooperarea cu reglementatorul pentru aplicarea legilor și regulamentelor. Nu există planuri de contingență (pentru situații neprevăzute) sau alte măsuri pentru protecția investitorilor în cazul insolvenței intermediarilor, crizelor de piață sau blocării sistemelor. Nu există prevederi contra efectuării operațiunilor pe baza informațiilor de insider și nu există mecanisme pentru identificarea expunerilor mari. Doar câteva instrumente financiare reglementate și definite sunt disponibile, iar prestatorii de servicii investiționale nu sunt definiți și reglementați specific. Există spațiu pentru îmbunătățiri în toate aceste domenii.

Legislația întreprinderilor și guvernanta corporativă

Legea cu privire la Societățile pe Acțiuni (legea SA) a fost adoptată în 1997 și a fost modificată de câteva ori de atunci, cele mai recente modificări fiind din 2005 și 2006, pentru a include noi cerințe față de raportare și adunările acționarilor. Un nou set de modificări complexe este în prezent în discuție. Ele conțin noi reguli cu privire la transparență, emisiile de obligațiuni, cerințe față de capitalul social, tranzacții semnificative și conflictul de interese.

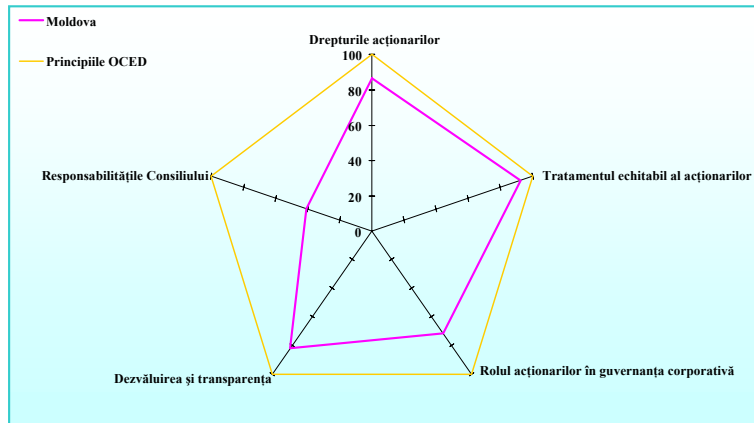
În 2003, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare a emis o declarație a importanței guvernantei corporative în Moldova și a promovat elaborarea unui proiect de Cod al Guvernantei Corporative. În prezent, proiectul Codului – pregătit cu asistența FIRST (*Financial Sector Reform and Strengthening Initiative* – un program multi-donator) este disponibil pentru discuții pe pagina web a Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare. În eventualitatea adoptării, Codul va deveni aplicabil pentru companiile aflate în listing pentru anul 2008 pe baza principiului “respectă-sau-explică”.

SA sunt organizate într-un sistem din două niveluri, în care adunarea generală a acționarilor alege consiliul de conducere – dacă statutul nu prevede altfel – și consiliul de supraveghere. În SA cu numărul de acționari sub 50, drepturile consiliului de supraveghere pot fi exercitate de către adunarea generală a acționarilor. Nu există reguli pentru participarea angajaților în conducerea companiei.

În 2004, Banca a efectuat evaluarea complexității guvernantei corporative, la care Moldova a fost apreciată cu "corespondere înaltă" când a fost comparată cu principiile de guvernanta corporativă ale OCED. Studiul realizat de Bancă în 2005 pentru a testa eficacitatea guvernantei corporative a constatat, totuși, unele deficiențe. Banca a efectuat un studiu de caz cu implicarea tranzacțiilor cu persoane afiliate. Studiul a evidențiat că în Moldova există un șir de căi legale pentru un acționar minoritar de a cere informații sau solicita satisfacerea intereselor sale. Eficacitatea lor este, totuși, limitată de complexitatea și durata procedurilor și dificultatea aplicării practice. Mai mult ca atât, mediul instituțional este slab în mai multe privințe. Evidența în companii nu este pe deplin veridică, iar comisiile de audit statutare (de cenzori) nu par să fie independente de conducerea companiei. Competența și experiența instituțiilor trebuie îmbunătățită.

Corupția și lipsa imparțialității sunt încă considerate drept probleme majore. Deși cadrul pentru tranzacțiile cu persoane afiliate este bun, Moldova este un exemplu tipic al legilor bune din punct de vedere teoretic („pe hârtie”), dar cu implementare slabă.

Calitatea legislației în domeniul guvernancei corporative – Moldova (2004)



Notă: Extremitatea fiecărei axe reprezintă scorul ideal, adică corespunderea cu *Principiile de guvernare corporativă* ale OECD. Cu cât mai aproape e linia internă a diagramei de vârful axei, cu atât legislația în domeniul guvernancei corporative din țară corespunde mai mult acestor principii

Sursa: Evaluarea BERD a sectorului de guvernare corporativă, 2004.

Concesiunile

Moldova are o lege specială cu privire la concesiuni din 1995, cu toate modificările ulterioare. În cadrul legii cu privire la concesiuni, orice companie sau persoană fizică, locală sau străină, cu excepția întreprinderilor de stat sau municipale, poate deveni concesionar. Legea cu privire la concesiuni nu prevede o listă a sectoarelor care pot fi dezvoltate pe bază de concesiune. Din contra, ea stipulează că aranjamentele de concesiune sunt permise în orice sector și activitate, în măsura în care aceasta nu contravine legislației Moldovei.

Domeniul de aplicare a legii cu privire la concesiuni și regulile ce reglementează procedura de selectare sunt clare, iar definiția concesiunii include noțiunea de "risc". O altă trăsătură pozitivă constă în faptul că legea este una dintre puținele în această regiune care stipulează expres participarea cedentului în organele companiei. Din punct de vedere al procedurilor, regulile sunt echitabile, fiind de asemenea prevăzute procedurile de pre-selecție și bazele limitate pentru negocieri directe. Dreptul concesionarului la compensație este prevăzut prin intermediul apelării la judecată. Litigiile pot fi soluționate fie prin procedură de judecată, fie prin arbitraj (inclusiv internațional).

Un neajuns evident al legii cu privire la concesiuni este că orice transfer de către cesionar al activelor sau drepturilor primite în cesiune este interzis. Această restricție legală limitează inevitabil opțiunile de finanțare. Unele prevederi referitoare la acordul de proiect poate cauza inflexibilitate în negocieri. Spre exemplu, utilizarea acordului model de concesiune este obligatorie. Faptul că legea cu privire la concesiuni permite autorităților care oferă concesiunea dreptul de a schimba unilateral condițiile acordului de concesiune din anumite cauze specifice indicate în lege poate trezi de asemenea îngrijorări. În final, temeiurile pentru reziliere par vagi.

Evaluarea în 2005 a legii cu privire la concesiuni de către Bancă, care a examinat legea după cum este expusă în scris (și nu cum se aplică în practică), a indicat că legislația în Moldova este de "corespondere medie" cu standardele internațional acceptate în acest sector. Evaluarea efectuată de către Bancă în Studiul indicatorilor juridici din 2006 a acordat Moldovei un „scor de eficacitate redusă”, sugerând că implementarea ar putea fi îmbunătățită substanțial.

Insolvabilitatea

Falimentul și insolvabilitatea în Moldova sunt reglementate primar de legea cu privire la insolvabilitate din 2001 (cu toate modificările ulterioare). În Studiul de evaluare a sectoarelor pentru perioada anilor 2003-04, efectuat de Bancă, care a măsurat corespunderea legislației cu privire la insolvabilitate cu standardele internaționale, legea cu privire la insolvabilitate a fost una din numai 6 legi care au primit scorul general de "corespondere înaltă".

Legea cu privire la insolvabilitate are mai multe puncte forte. Ea stabilește un regim efectiv pentru începerea procedurii, iar procedura de evitare a tranzacțiilor de pre-faliment este clar descrisă. Modificările recente au clarificat și fortificat criteriile de admitere în profesia de administrator al procesului de insolvabilitate și au avut loc îmbunătățiri referitoare la regulile ce guvernează lichidarea activelor debitorului. Procesul de restructurare, care era deja destul de detaliat, a beneficiat la fel de modificările recente. Pentru a facilita restructurarea, creditorii de stat, ministerele și administratorii întreprinderilor-debitori care sunt considerate "de importanță vitală pentru economia națională" au fost autorizați să înainteze petiții la Guvern și Parlament pentru a reduce sau elimina datoriile față de stat.

În pofida modificărilor recente, legea cu privire la insolvabilitate ar putea fi îmbunătățită semnificativ în mai multe privințe. Printre alte lucruri, legea ar putea oferi o descriere mai clară (și de aceea mai transparentă) a situației de insolvabilitate și ar putea prevedea mecanisme pentru soluționarea insolvențelor internaționale. De asemenea, se pot pune întrebări referitoare la motivele ce stau în spatele prevederii care limitează numărul de cazuri ce pot fi gestionate de un administrator.

Evaluarea stării legislației cu privire la insolvabilitate în orice țară oferă doar o parte a tabloului. Este de asemenea necesar de a examina funcționarea practică a regimului insolvențelor. Rezultatele Studiului indicatorilor juridici din 2004 asupra insolvențelor relatează că este destul de ușor de determinat care proceduri juridice trebuiau urmate, iar nivelul de formalitate necesar pentru a avea acces la procesul de insolvabilitate nu a prezentat un obstacol mare. Totuși, procesul este perceput ca extrem de costisitor și pe instanțele de judecată nu se poate conta în linii generale pentru soluționarea cazurilor de insolvabilitate într-un mod previzibil și competent.

Studiul a indicat de asemenea că, în linii generale, accesul în Moldova la sistemele de insolvabilitate este în unele privințe mai ușor pentru debitori decât pentru creditori. Aceasta este similar în majoritatea țărilor în care activează Banca și reflectă, parțial, faptul că accesul inițial la regimul de insolvabilitate de către creditori este de obicei destul de contencios. Debitorii, din contra, pot începe deseori procedura și obține

hotărârea inițială în cadrul regimului de insolvență cu o notificare scurtă a creditorilor și, prin urmare, fără necesitatea de a merge prin proceduri de judecată îndelungate.

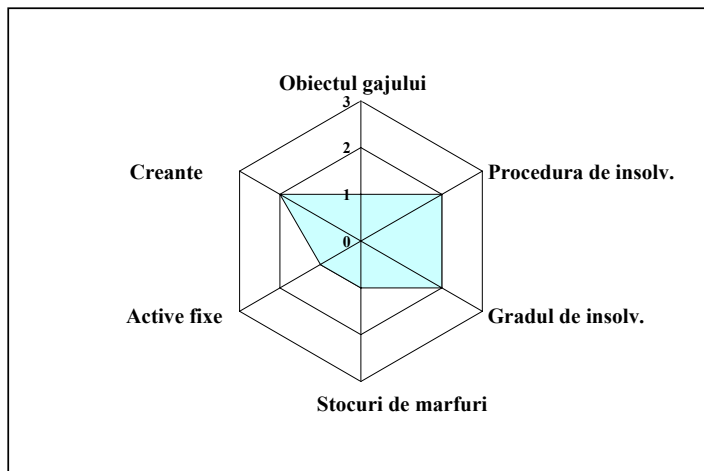
Tranzacțiile garantate

Gajul asupra activelor mobile și imobile este reglementat de legea cu privire la gaj din 30 iulie 2001, care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 2001. Ea a fost elaborată parțial cu asistența Băncii, GTZ și altora și a avut drept scop soluționarea unui șir de probleme și neajunsuri în utilizarea legii din 1996. În urma unor eforturi dificile, în 2002 Guvernul a aprobat Hotărârea cu privire la Registrul Bunurilor Mobile și Regulamentul, conținând reguli mai detaliate de funcționare a noului registru și a procedurii de înregistrare. Registrul este operat de Ministerul Justiției, iar înregistrările se efectuează la birourile notariale. Deși sistemul poate fi îmbunătățit, acesta funcționează în practică și utilizatorii sunt în general satisfăcuți.

Cel mai mare neajuns este exercitarea dreptului de gaj. În 2003, Banca a efectuat un studiu asupra exercitării drepturilor în țările în care activează și Moldova a obținut un scor destul de jos: termenul necesar pentru exercitarea dreptului de gaj, eficiența procedurilor și pașii necesari pentru obținerea rezultatului erau departe de nivelul satisfăcător. Diagrama ce urmează ilustrează principalele probleme: sistemele de judecată și portărei nu sunt bine dotate pentru a gestiona procesul și există probleme de corupție.

Obstacolele la exercitarea dreptului de gaj – Moldova (2003)

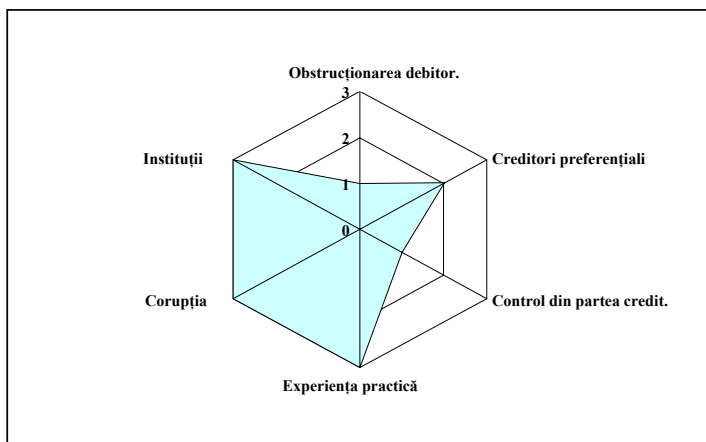
Domeniul



Notă: Cu cât mai plin este sectorul respectiv al diagramei, cu atât mai serioase sunt problemele în fiecare din categoriile ilustrate. Factorii de "domeniu" se referă la abilitatea sistemului de a se ocupa de situațiile sau articolele concrete indicate.

Sursa: Studiul indicatorilor juridici efectuat de BERD, 2003.

Procesul



Notă: Cu cât mai plin este sectorul respectiv al diagramei, cu atât mai serioase sunt problemele în fiecare din categoriile ilustrate. Factorii de "proces" măsoară impactul incidenței elementelor menționate asupra procedurii de aplicare.

Sursa: Studiul indicatorilor juridici efectuat de BERD, 2003.

Începând cu anul 2005, Banca a lucrat împreună cu Ministerul Economiei și Comerțului la îmbunătățirea cadrului juridic pentru ipotecă. Legea cu privire la gaj se aplică de asemenea și în cazul ipotecii (gajul asupra bunurilor imobiliare), iar percepția generală în rândurile utilizatorilor era că sistemul trebuie să fie mai complex și să ia în considerație specificul proprietății imobiliare. Proiectul de lege a fost pregătit cu asistență din partea Băncii și este în prezent discutat înainte de adoptare.

Telecomunicațiile

Sectorul de telecomunicații este în prezent reglementat de legea cu privire la telecomunicații din 1995, cu toate modificările ulterioare, și reglementat de ANRTI. ANRTI este responsabilă de licențierea, stabilirea principiilor și regulilor de interconexiune, alocarea frecvențelor radio și soluționarea litigiilor între operatori. Politicile în acest sector sunt stabilite de Ministerul Dezvoltării Informaționale.

Compania de stat Moldtelecom este prestatorul primar de servicii de telefonie fixă. Ca parte a aderării Moldovei la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Moldtelecom a pierdut exclusivitatea sa asupra telefoniei fixe locale, interurbane și internaționale în ianuarie 2004. În pofida pierderii exclusivității, Moldtelecom încă predomină sectorul de telefonie fixă a țării. În timp ce mai mulți operatori au fost licențiați să ofere servicii de telefonie fixă în Moldova, aceștia înfruntă dificultăți considerabile în concurența cu dominarea excesivă a Moldtelecom-ului.

Dezvoltarea sectorului a atins o etapă critică. Ea necesită în prezent angajamentul deplin al guvernului și implementarea unor reforme cu sens pentru continuarea dezvoltării. Reglementarea comunicațiilor este un subiect complex care necesită cunoștințe juridice, tehnice, economice, de piață și financiare. Pentru ca reglementarea să fie desfășurată cu succes, un reglementator unic în domeniul comunicațiilor trebuie să posede responsabilități clare și autoritate asupra sectorului. ANRTI are un astfel de mandat și a întreprins eforturi pentru a implementa reformele necesare în vederea atragerii investițiilor. Spre regret, nereușita continuă a guvernului de a numi membri potriviți în consiliul ANRTI și reținerile în crearea unei agenții pentru protecția concurenței au

împiedicat luarea de către ANRTI a unor decizii semnificative. În mod similar, cadrul juridic curent și propus pentru acest sector e departe de a corespunde celor mai bune practici internaționale (cele ale UE) spre care tinde public guvernul. Starea lucrurilor va continua împiedicarea atingerii scopurilor de dezvoltare stabilite de guvern și lipsește cetățenii Moldovei de multe și variate beneficii pe care societatea informațională de azi le poate oferi.

Guvernul are în prezent posibilitatea să soluționeze direct problemele susmenționate. Guvernul trebuie să confirme public statutul ANRTI în calitate de agenție de reglementare independentă și să confirme angajamentul guvernului de a reglementa sectorul pe baza unor principii totalmente corespunzătoare cu cele ale UE. Pentru a confirma acest fapt, guvernul trebuie să reexamineze imediat proiectul propus al Legii comunicațiilor electronice, asigurând armonizarea totală cu standardele de reglementare relevante pentru sector ale UE. În final, pentru a asigura adoptarea și aplicarea standardelor UE pentru sector, guvernul trebuie să se angajeze public și să acorde tot sprijinul și resursele necesare ANRTI în implementarea noii legi.

Banca a oferit guvernului asistență tehnică complexă pentru a sprijini reexaminarea cadrului juridic din sector și, ca urmare, implementarea de către ANRTI.

ANEXA 4 – MEDIUL AMBIANT

Abordarea problemelor de mediu de către Bancă în Moldova completează abordarea celorlalte organizații, dată fiind activitatea Băncii în sectorul privat. Banca Mondială își concentrează intervențiile sale de mediu în domeniul agriculturii durabile și conservării biodiversității prin implementarea unui proiect de conservare a biodiversității în bazinul inferior al râului Nistru, a unui proiect de conservare a solurilor și a unui proiect de control al poluării în agricultură. Aceste proiecte se ocupă de problema contaminării și degradării solurilor, despădurire și poluare cu nitrați din surse agricole a râului Dunăre și a Mării Negre. Facilitatea de investiții în bazinul Mării Negre, o inițiativă finanțată de TACIS, are ca scop reducerea poluării Mării Negre prin susținerea proiectelor de tratare a apelor reziduale în Moldova, Georgia, Ucraina și Rusia.

Banca are o abordare trilaterală față de susținerea dezvoltării durabile și ecologic curate în Moldova. În primul rând, Banca se asigură că băncile-partener locale implementează procedurile de verificare ecologică și astfel susțin doar proiecte ecologic durabile. În al doilea rând, Banca asigură faptul ca orice proiect separat nou respectă procedurile de mediu ale Băncii și politicile de informare publică și include, unde este necesar, planuri de acțiuni de mediu în documentele juridice, pentru a soluționa problemele identificate în cadrul evaluării. În al treilea rând, Banca implementează proiecte de mediu ad hoc pentru a soluționa unele îngrijorări concrete. De exemplu, prin Proiectul de cooperare tehnică pentru securitatea electrică, finanțat de Guvernul Canadei, Banca și-a propus să reducă incidența înaltă a deceselor prin electrocutare. Majoritatea acestor decese implică membri ai publicului general, deseori copii. Banca a colaborat cu ministerele relevante din Moldova pentru a crea un grup de lucru inter-ministerial asupra securității electrice și implică companiile de distribuție electrică în această inițiativă. Proiectul a îmbunătățit securitatea operațională în sectorul de livrare și distribuție a energiei electrice prin creșterea formării capacităților și transferul cunoștințelor din țările cu un nivel mult mai redus de accidente. De asemenea, proiectul a sporit nivelul de informare a publicului prin organizarea unei săptămâni naționale de securitate electrică și prin oferirea instruirii elevilor din școli în domeniul securității electrice, precum și a învățătorilor, inspectorilor electricieni și inspectorilor de securitate a muncii. Acest program și materialele pregătite sunt elaborate pentru a putea fi aplicate și în alte țări, după adaptarea la limba și cultura țării respective.

ANEXA 5 – INDICATORI ECONOMICI SELECTAȚI

Moldova

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 <i>Estimată</i>	2007 <i>Prognozată</i>
Producție și cheltuieli								
	<i>(Schimbare procentuală în termeni reali)</i>							
PIB	2.1	6.1	7.8	6.6	7.3	7.1	4.0	6.0
Consumul privat	27.6	6.1	5.9	18.5	6.2	10.1	7.0	-
Consumul public	-17.9	-5.8	31.4	3.2	-16.2	6.3	5.3	-
Formarea capitalului fix brut	-0.7	5.2	1.1	13.5	10.5	11.0	15.1	-
Exporturi de mărfuri și servicii	6.8	15.7	18.9	19.2	11.0	17.7	2.8	-
Importuri de mărfuri și servicii	29.8	11.1	15.8	28.7	3.6	18.1	10.3	-
Producția brută în industrie	7.7	13.7	10.8	15.6	8.2	7.0	-6.9	-
Producția brută în agricultură	-3.3	6.4	3.4	-13.6	20.8	0.8	-4.6	-
Ocuparea								
	<i>(Schimbare procentuală)</i>							
Forța de muncă (medie anuală)	-1.7	-2.3	-0.1	-8.8	-3.3	-2.2	-	-
Ocuparea (medie anuală)	1.4	-1.0	0.4	-9.9	-3.4	-0.6	-	-
	<i>(Procente din forța de muncă)</i>							
Șomajul (medie anuală) 1/	8.5	7.3	6.8	7.9	8.0	6.4	7.3	-
Prețuri și salarii								
	<i>(Schimbare procentuală)</i>							
Prețuri de consumator (medie anuală)	31.1	9.6	5.2	11.6	12.5	12.0	12.8	10.5
Prețuri de consumator (finele anului)	18.4	6.3	4.4	15.7	12.5	10.2	14.0	10.3
Prețuri de producător (medie anuală)	28.5	12.3	4.7	7.8	5.6	5.3	12.2	-
Prețuri de producător (finele anului)	24.3	5.7	6.7	9.2	4.9	7.0	13.1	-
Venituri nete lunare medii în economie (medie anuală)	33.9	33.3	27.2	28.8	23.8	19.5	28.6	-
Sectorul guvernamental 2/								
	<i>(Procente din PIB)</i>							
Balanța bugetului național (bază de angajamente)	-1.8	-0.3	-2.2	1.0	0.4	1.5	-0.3	-0.6
Cheltuielile bugetului național	34.5	29.4	31.5	33.1	35.1	37.0	40.8	38.4
Datoria bugetului național	91.7	78.4	73.1	58.9	46.0	34.7	34.7	-
Sectorul monetar								
	<i>(Schimbare procentuală)</i>							
Masa monetară (M2, finele anului)	17.2	29.6	24.9	7.6	28.6	24.1	-1.6	-
Credite interne (finele anului)	14.4	29.6	25.2	24.3	25.8	15.8	27.5	-
	<i>(Procente din PIB)</i>							
Masa monetară (M2, finele anului)	15.7	18.2	20.0	20.4	25.4	29.5	28.3	-
Ratele de schimb și ale dobânzii								
	<i>(Procente anual, finele anului)</i>							
Rata de refinanțare	27.0	13.0	9.5	14.0	14.5	12.5	14.5	-
Rata pe piața monetară	20.3	10.8	5.2	13.0	13.3	6.3	6.5	-
Rata de depozit	24.6	20.6	14.4	12.7	15.2	13.0	11.9	-
Rata de creditare	33.3	28.5	23.1	19.2	21.0	18.9	18.2	-
	<i>(Lei la dolar SUA)</i>							
Rata de schimb (finele anului)	12.4	13.1	13.8	13.2	12.5	12.8	12.9	-
Rata de schimb (media anuală)	12.4	12.9	13.6	13.9	12.3	12.6	13.1	12.5
Sectorul extern								
	<i>(Milioane dolari SUA)</i>							
Contul curent	-98	-25	-67	-130	-58	-241	-399	-364
Balanța comercială	-294	-313	-378	-623	-754	-1,192	-1,591	-1,777
Exportul de mărfuri	477	567	660	805	994	1,105	1,053	1,158
Importul de mărfuri	770	880	1,038	1,429	1,748	2,296	2,644	2,935
Investiții străine directe, net	127	102	132	71	146	199	223	250
Rezerve brute (finele anului), cu excepția aurului	222	229	269	302	470	597	775	-
Volumul datoriei externe	1,721	1,675	1,815	1,925	1,898	2,080	2,482	-
	<i>(Luni de import al mărfurilor și serviciilor)</i>							
Rezerve brute (finele anului), cu excepția aurului	2.75	2.52	2.49	2.10	2.67	2.63	2.97	-
	<i>(Procente de export al mărfurilor și serviciilor)</i>							
Deservirea datoriei	16.8	13.4	13.8	12.2	10.2	5.8	6.4	-
Articolele Memorandumului								
	<i>(Denominările după cum sunt indicate)</i>							
Populația (sf. anului, milioane) 3/	3.6	3.6	3.6	3.6	3.4	3.4	3.4	3.4
PIB (milioane Lei)	16,020	19,052	22,556	27,619	32,032	37,652	44,069	51,618
PIB pe locuitor (dolari SUA)	353	407	458	547	767	883	988	1,216
Cota industriei din PIB (procente)	19.0	21.8	20.2	20.5	20.5	17.0	-	-
Cota agriculturii din PIB (procente)	25.4	22.4	21.0	18.3	17.5	14.2	-	-
Contul curent/PIB (procente)	-7.6	-1.7	-4.0	-6.6	-2.2	-8.1	-11.9	-8.8
Datoria externă - rezerve, milioane dolari SUA	1498	1447	1546	1622	1428	1483	1707	-
Datoria externă/PIB (procente)	133.6	113.1	109.2	97.2	73.0	69.6	74.0	-
Datoria externă/exporturi de mărfuri și servicii (procente)	268.3	226.9	207.1	181.7	142.6	138.1	161.6	-

Note:

1/ Potrivit metodologiei ILO.

2/ Conturile consolidate ale bugetului național, incl. bugetul de stat și bugetele autor. locale, bugetul de asigurări sociale de stat și bugetul asigurărilor în medicină.

3/ Fără a include populația Transnistriei.

ANEXA 6 – PROGRAMUL DE COOPERARE TEHNICĂ

Tabelul 1: Cooperarea tehnică pe sectoare, conform situației din iunie 2007

Sector	€ angajamente	€ disbursări
Instituții financiare	4.636.770	3.823.007
Infrastructură	4.428.814	4.428.814
Sectorul privat	4.108.474	3.204.018
Tranziția pe plan juridic	701.562	556.760
Total pe țară	13.875.621	12.012.599

Tabelul 2: Cooperarea tehnică după donatori, conform situației din iunie 2007

Donator	€ angajamente	€ disbursări
Belgia	12.770	12.770
Canada	340.901	340.901
Danemarca	111.757	111.757
UE	4.058.358	3.920.986
Franța	254.499	254.499
Germania	549.281	549.281
Grecia	128.946	128.946
Italia	82.931	82.931
Japonia	2.415.502	2.370.083
Olanda	341.971	341.971
Elveția	851.269	706.467
Taipei China	420.512	420.512
Marea Britanie	400.459	400.459
Statele Unite	745.847	745.847
Fondul TIT	2.922.519	1.387.091
Fondul special CT	105.798	105.798
Fondul multi-donator	90.241	90.241
Fondul sectorului financiar	42.059	42.059
Total pe țară	13.875.621	12.012.599

Tabelul 3: Cooperarea tehnică, conform situației din iunie 2007

Nr. angajamentului	Denumirea angajamentului	€ angajamente	€ disburseări	Etapa	Legătura cu proiectul
BRSF-2003-10-03	Moldova: Perfecționarea legislației aferente tranzacțiilor de leasing	90.241	90.241	Înceiat	
CA3F-2004-08-03	Siguranța electrică în Moldova	265.000	265.000	Înceiat	
CAN-1998-01-01	Produse metalurgice în Moldova – consultanță juridică	25.901	25.901	Înceiat	Produse metalurgice în Moldova
CAN-1999-05-03	Expertiză juridică pentru proiectul de investiții în capitalul companiilor de distribuție a energiei electrice	50.000	50.000	Înceiat	Investiții în capital pentru distribuția energiei electrice în Moldova
DEN-1998-03-02	Programul Turn Around Management – SA Floare Carpet	35.192	35.192	Înceiat	
DEN-2004-06-04	TAM - Orvento Metal Trading	42.179	42.179	Înceiat	
DEN-2006-05-02F	TAM - Orvento Metal Trading	34.386	34.386	Înceiat	
EC-1994-09-39	Promovarea exportului de vinuri – expertiză pe termen scurt	222.935	222.935	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
ECT-1995-06-08	Consultant în creditare pentru Moldova-Agroindbank	216.281	216.281	Înceiat	Linie de credit Moldova-Agroindbank (MAIB)
ECT-1995-06-10	Studiul de planificare a reabilitării drumurilor	273.861	273.861	Înceiat	Proiectul de reabilitare a drumurilor
ECT-1995-06-13	Consultant în creditare pentru Victoriabank	204.669	204.669	Înceiat	Investiții în capitalul propriu și liniile de credit Victoriabank
ECT2000-2001-10-13	Credit MI DIN S.A. (MEC), Moldova – Expansiunea rețelei de oficii/filiale	578.285	578.285	Înceiat	ProCredit Moldova
ECT96-96-10-06	Programul de privatizare centrat pe investiții	386.900	386.900	Înceiat	
ECT96-97-01-37	Serviciile de alimentare cu apă din Chișinău – asistență pentru dezvoltarea corporativă a companiilor	799.729	799.729	Înceiat	Proiectul de reabilitare a serviciilor de alimentare cu apă în Chișinău
ECT97-2000-08-72	Sisteme de management al pavajului	411.557	411.557	Înceiat	Proiectul de reabilitare a drumurilor
ECT98-98-12-51	Împrumut convertibil de rang superior Moldova-Agroindbank	249.571	249.571	Înceiat	Investiții în capitalul propriu și liniile de credit Moldova-Agroindbank
ECT99-2000-03-35	Asistență pentru dezvoltarea companiilor ce prestează servicii de alimentare cu apă în Chișinău	220.134	220.134	Înceiat	Proiectul de reabilitare a serviciilor de alimentare cu apă în Chișinău
EIPF02-2003-08-06	MEC Moldova - Management și expansiune regională	299.436	299.436	Înceiat	ProCredit Moldova
EIPF03-2006-06-16	Moldova: Servicii de consultanță în factoring pentru bănci și companii de factoring	195.000	57.627	În proces de disburseare	Programul regional de facilitare a comerțului
ETCF-2005-04-08F	Implementarea Programului SCA în perioada anilor 2005-2007 (3 ani)	1.058.000	436.505	În proces de disburseare	
ETCF-2005-04-13F	Continuarea Programului TAM în Moldova	306.939	190.618	În proces de disburseare	

ETCF-2005-04-14	Moldova: Proiectul CT al facilității regionale pentru cofinanțare de mărime medie	46.016	46.016	Înceiat	MCFE – Facilitatea de cofinanțare Victoriabank și MobiasBanca
ETCF-2005-12-43	Moldova: Fortificarea aptitudinilor pentru creditare și gestiunea riscurilor	27.624	27.624	Înceiat	
ETCF-2006-01-05F	TAM – SA Cristal Flor	35.060	35.060	Înceiat	
ETCF-2006-01-09	Moldova: Programul de microcreditare – Implementarea creditării pentru micro-întreprinderi (MI)	1.300.000	623.610	În proces de disburseare	Linia de credit IMM MobiasBanca și Banca Socială – Linie de credit pentru IMM
ETCF-2006-09-25F	TAM - Cahul Pan SA	74.440	19.518	În proces de disburseare	
ETCF-2006-12-43F	TAM - Arlon Group	74.440	8.141	Angajament asumat	
FLN-1997-08-01	Programul Turn Around Management – Tirotext	5.350	5.350	Înceiat	
FLN-1997-10-02	Programul Turn Around Management – Moldavizolit	7.420	7.420	Înceiat	
FRB-1993-06-07	Îmbunătățirea calității și promovarea exportului de vinuri	172.191	172.191	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
FRB-1994-04-01	Prelucrarea produselor agro-alimentare și distribuirea produselor alimentare	32.329	32.329	Înceiat	
FRB-1994-06-03	Cererea și energia solară – Studiu de fezabilitate	49.979	49.979	Înceiat	
GER-1995-01-01	Studiu de fezabilitate al pieței comerțului en gros	175.463	175.463	Înceiat	Piața comerțului en gros din Chișinău, Moldova
GERK-1995-12-01	Studiul tarifelor pentru agentul termic	173.818	173.818	Înceiat	Proiectul de eficiență energetică
GERK-2003-06-01	MEC Moldova - Management și expansiune regională	200.000	200.000	Înceiat	ProCredit Moldova
GRE-1999-06-01	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice: analiză tehnică, financiară și de mediu	128.946	128.946	Înceiat	Investiții în capital pentru distribuția electricității în Moldova
HOL-1993-06-08	Programul de investiții în sectorul de vinificație – Dezvoltarea modului de împachetare pentru export	181.512	181.512	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
HOL-1994-03-05	Promovarea exportului de vinuri – Pregătirea cadrului de implementare în contextul proiectului	86.102	86.102	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
HOL-1994-03-06	Audit internațional pentru Victoriabank	48.828	48.828	Înceiat	Investiții în capitalul propriu și liniile de credit Victoriabank
HOL-1997-10-07	Programul Turn Around Management – Moldavizolit	15.275	15.275	Înceiat	
ITA-2004-06-05	TAM - Acorex Wine Holding	58.905	58.905	Înceiat	
ITA-2006-03-03F	TAM - Acorex Wine Holding	24.026	24.026	Înceiat	
JAP-1994-02-04	Studiul pentru îmbunătățirea eficienței energetice	140.085	140.085	Înceiat	Proiectul de eficiență energetică
JAP-1994-10-39	Promovarea exportului de vinuri	737.118	737.118	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
JAP-1995-11-31	Servicii de consultanță pentru privatizarea Moldtelecom prin tender competitiv internațional	470.000	470.000	Înceiat	Privatizarea Moldtelecom

JAP-1995-12-34	Evaluarea necesităților în sectorul drumurilor	324.075	324.075	Înceiat	Proiectul de reabilitare a drumurilor
JAP-1996-07-18	Elaborarea sistemelor de management comercial – Termocom	447.941	447.941	Înceiat	Proiectul de eficiență energetică
JAP-1997-07-17	Programul Turn Around Management – SA Tirotext	11.500	11.500	Înceiat	
JAP-1998-01-01	Programul Turn Around Management – Moldavizolit	5.766	5.766	Înceiat	
JAP-1999-06-11	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice: analiză tehnică, financiară și de mediu	57.940	57.940	Înceiat	Investiții în capital pentru distribuția energiei electrice în Moldova
JAP-1999-06-12	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice – expertiză juridică	96.397	96.397	Înceiat	Investiții în capital pentru distribuția energiei electrice în Moldova
JAP-1999-10-17	Investiții în capitalul propriu al companiilor de distribuție a energiei electrice – expertiză juridică	39.180	39.180	Înceiat	Investiții în capital pentru distribuția energiei electrice în Moldova
JAP-2006-02-07F	TAM - Hemosan	85.500	40.081	În proces de disburseare	
MOLF-2003-12-01	Consultant pentru fortificarea instituțională MAIB	105.798	105.798	Înceiat	Investiții în capitalul propriu și liniile de credit Moldova-Agroindbank
NLT-2004-02-01	Studiu de fezabilitate pentru un Program SCA în Moldova	10.254	10.254	Înceiat	
SCRF-2004-12-02	Reforma tranzacțiilor ipotecare în Moldova – Proiect de explorare	61.518	61.518	Înceiat	
SCRF-2006-01-02F	Legea cu privire la ipotecă și securizarea cu gaj în Moldova Faza 2	293.000	243.973	În proces de disburseare	
SCRF-2007-02-01F	Legea cu privire la ipotecă și securizarea cu gaj în Moldova – Faza 2 – Tranșa 2	122.344	26.568	Angajament asumat	
SWI-1995-09-04	Misiune de identificare a domeniului de acțiune pentru microcreditare	42.602	42.602	Înceiat	Proiect de microcreditare
SWI-96-09-03PS	Programul elvețian-american pentru micro-întreprinderi	331.805	331.805	Înceiat	Proiect de microcreditare
TAI-1995-09-03	Consultanță pentru privatizare, legislație și politici - Moldtelecom – Elaborarea politicilor și reglementărilor sectoriale	93.272	93.272	Înceiat	
TAI-1997-08-06	Facilitatea pentru cadrul de investiții în sectorul de vinificație din Moldova	19.696	19.696	Înceiat	Facilitatea pentru cadrul de investiții în sectorul de vinificație din Moldova
TAI-1998-10-08	Programul Turn Around Management – Produse metalurgice în Moldova (<i>tied portion</i>)	15.604	15.604	Înceiat	
TAI-1998-10-09	Programul Turn Around Management – Produse metalurgice în Moldova	59.808	59.808	Înceiat	
TAI-1999-08-08	Proiectul de promovare a exportului de vinuri	232.133	232.133	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
TCS-1997-11-08	Produse metalurgice în Moldova – Evaluare de mediu	23.307	23.307	Înceiat	Produse metalurgice în Moldova
TCS-1998-09-07	Proiectul de promovare a exportului de vinuri	18.752	18.752	Înceiat	Promovarea exportului de vinuri
UKB-1994-07-08	Audit internațional pentru Victoriabank	13.743	13.743	Înceiat	Linii de credit Victoriabank

UKB-1995-11-18	Asistență în elaborarea legii privind tranzacțiile securizate în Moldova	24.961	24.961	Încheiat	
UKB-1997-11-20	Lucrări metalurgice în Moldova	90.735	90.735	Încheiat	Produse metalurgice în Moldova
UKB-1998-03-03	Programul Turn Around Management – SA Floare Carpet	10.296	10.296	Încheiat	
UKB-1998-05-05	Asistență în crearea unui registru al gajurilor (consultanți locali)	35.502	35.502	Încheiat	
UKB-1998-05-06	Asistență în crearea unui registru al gajurilor	48.094	48.094	Încheiat	
UKB-1998-09-17	Programul Turn Around Management – SA Tirotext II	87.312	87.312	Încheiat	
UKB-1998-10-20	Programul Turn Around Management – Produse metalurgice în Moldova	14.874	14.874	Încheiat	
UKB-1998-11-23	Programul Turn Around Management – SA Tirotext	29.054	29.054	Încheiat	
UKD-1999-04-06	Programul Turn Around Management – SA Vitis Hîncești	14.621	14.621	Încheiat	
UKD-2004-10-05	Expertiza tehnică și financiară Orhei Vit	31.267	31.267	Încheiat	FID - Orhei Vit
USAD-96-08-01PS	Programul elvețian-american pentru micro-întreprinderi	745.847	745.847	Încheiat	Proiect de microcreditare
Total pe țară		13.875.621	12.012.599		